

**Nätverk och andra samarbetsformer
vid Högskolan i Gävle och dess region**

På uppdrag av LUN

Katharina Andersson

2008-01-20

Innehållsförteckning

Sammanfattning till LUN	3
Förslag från texten	5
Inledning	8
Vad är ett nätverk?	8
Sammanställning över utåtriktad verksamhet inom lärarutbildningens AU (allmänt utbildningsområde) 1, 2 och 3	10
AU1.....	10
AU2.....	11
AU3.....	11
AU-terminerna	12
Sammanställning över utåtriktad verksamhet inom lärarutbildningen vid HS-institutionen	13
Svenska (ämnesavdelningen för litteraturvetenskap och svenska språket)	13
SO (ämnesavdelningen för historia och statsvetenskap)	14
Historia (ämnesavdelningen för historia och statsvetenskap)	15
Religion (ämnesavdelningen för religionsvetenskap)	15
Engelska (ämnesavdelningen för moderna språk).....	16
Sammanställning över utåtriktad verksamhet inom lärarutbildningen vid N-institutionen	18
Matematik (ämnesavdelningen matematik och statistik)	18
Naturvetenskap (ämnesavdelningen naturvetenskap)	19
Nv-Ma-Tk i förskolan	19
NO.....	19
Inriktning 1 matematik/NO tidigare och senarelärare	20
Inriktning 2 senarelärare Matematik/Biologi samt Matematik/Fysik.....	20
Idrott och hälsa.....	21
Sammanställning över utåtriktad verksamhet inom lärarutbildningen vid P-institutionen	21
Skapande möten i mångkulturella barngrupper och NT-inriktningen.....	21
Konferenser.....	22
Fältstudier	23
Bedömning.....	23
Examensarbetet.....	23
Kurs för lokala lärarutbildare	24
Nätverk med internationellt fokus.....	24
Adjungerade adjunkter.....	24
Uppdragsutbildning.....	24
Nätverksansvarig.....	25
Studenters upplevelser av samarbete mellan HiG och LLU	25
VFU-handläggarens beskrivning	26
Sammanställning över utåtriktad verksamhet inom lärarutbildningen vid HiG	27
Nätverk.....	27
Problem med nätverk i lärarutbildningarna.....	28
Framgångsfaktorer	31
Ett jämförande exempel från en annan akademisk yrkesutbildning.....	32
Bilaga 1 ”En förnyad lärarutbildning”	33
Bilaga 2 Utdrag ur ”En ny lärarutbildning”	34
Bilaga 3 PM angående VFU	35
Bilaga 4 Avtal för campusutbildningarna	36
Bilaga 5 Avtal för distansutbildningar utanför PUX-regionen	38
Referenser	41

Sammanfattning till LUN

Uppdraget att utreda hur nätverken fungerar, ser ut och är organiserade beslutades av LUN utifrån regeringens proposition 1999/2000:135 som ger direktiv om samarbete i lärarutbildningsfrågor mellan de mottagande utbildningsdelarna i regionen och de avlämnande utbildningsdelarna av lärarutbildningen. Det visade sig inte vara helt enkelt och därför behövdes först en begreppsdefinition av nätverk. Ett nätverk är inte en envägskommunikation utan en väv av många funktioner och personer som interagerar på flera sätt med varandra över tid. Det innebär att information om lärarutbildningen som ges från högskolans alla kurser till partnerskolan inte nödvändigtvis är ett nätverk men ändå ett slags samarbete. Nätverk blir det först sedan flera kontaktytor möts, samverkar och dessutom fungerar över tid. Därför behövs ett annat begrepp för det informationsutbyte av dialogkaraktär som är enkelt och entydigt.

Nätverken och samarbetskulturerna på de tre institutionerna som handhar lärarutbildning ser mycket olika ut och är av skilda art. Det är skillnad mellan de olika institutionernas upplägg av VFU, samarbete med regionen samt den egna interna organisationen. Skillnader kan också finnas inom en och samma institution om det finns flera ämnesavdelningar. Dessutom finns institutions- och ämnesövergripande kurser där VFU är en del av kursen. Det finns också varianten att förlägga VFU som en separat kurs bredvid själva ämneskursen.

Det finns behov av olika slag av kommunikationsmöjligheter mellan högskolan och dess partnerskolor i flera olika sammanhang. Både behovet av envägskommunikation med information om studenternas kurser och underlag för bedömning finns men också behovet av mer samarbetskaraktär om hur utbildningen till lärare ska se ut och vilket innehåll den utbildningen ska ha i ett längre perspektiv samt runt forskning.

Avtalet mellan Högskolan i Gävle och partnerskolor finns i dokumentsamlingen 2007-2008 på lärarutbildningens hemsida, <http://www.hig.se/ufk/lun/lararutbildning.html>. Alla som arbetar med lärarutbildningen har att ta del av avtalet och arbeta efter det.

I avtalet § 13 står det att ”Högskolans lärarutbildare har ett särskilt ansvar för att samverka med de lokala lärarutbildarna upprätthålls. Formerna och innehållet för samverkan skall ske i nära samråd med kommunen”. För att kunna uppnå § 9 i avtalet från 2001 och § 13 samt § 19 från avtalet 2007 svarar samtliga tillfrågade HiG-lärare att de borde få mer tid i tjänst för att kunna uppfylla det särskilda ansvaret.

Viktigt att notera är att avtalen mellan kommunerna och de fristående skolorna inte är liktydiga. Därför har studenterna rätt till kontakt med sin partnerskola även under andra tider än praktiskt lärararbete, enligt § 3 i avtalet med kommunerna, men det har inte studenterna enligt avtalet med de fristående skolorna och partnerskolorna på distansutbildningarna utanför PUX-området. Studenterna ser det som en fördel och en höjd kvalitet på utbildningen att kunna ha kontinuerlig kontakt med sina LLU, och därmed också eleverna, hela tiden, även under terminer utan VFU.

Flera av Högskolans lärarutbildare ansåg sig inte ha fått uppdraget att samarbeta med regionen om studenternas utbildning medan andra ansåg att det var en självklar del av

att utbilda studenter till lärare. Flera av HiG-lärarna såg inte samarbetet med LLU:na som en prioriterad del av arbetet med lärarstudenterna trots att det finns inskrivet i både avtal och grundutbildningsstrategin (se Dokument om Lärarutbildningen vid Högskolan i Gävle 2007-2008).

Det visar sig att de lärarutbildare på HiG som själva har en bakgrund som grundskole- eller gymnasielärare har en naturlig känsla och ett intresse för att samarbetet kommer till stånd. Men de inser också att det inte finns några incitament i högskolans ekonomi att ta ansvar för att samverka med regionen om lärarnas utbildning, varför det är en sak som lätt kommer bort i tjänstefördelningen.

Fortfarande framstår kommunikationen som det stora problemet. Att genom sin e-post hålla kontakt mellan HiG och LLU är komplicerat och kräver uppdaterade adresslistor, användare av e-posten samt Internetuppkopplade datorer på samtliga skolor och förskolor samt att studenter är kopplade till samma LLU i datorsystemet som i verkligheten.

Ett nytt begrepp för de samarbetsformer och det gemensamma arbete som inte är nätverk över tid, behövs. Gemensamma definitioner av vad ett nätverk är och vilka uppgifter ett nätverk har behöver klargöras. Lika som gemensamma begrepp för den verksamhetsförlagda utbildningens olika delar, praktiskt lärarbete och fältstudier, samt när och hur dessa kommer in i kurserna, hur studenternas närvaro på VFU ska bedömas och till slut hur bedömningsunderlaget ska användas i kursens slutbedömning. Lärarutbildningen behöver dessa gemensamma begrepp för hanteringen och kvalitetshöjningen av studenternas utbildning. HiG bör synliggöra och möjliggöra för studenter och lokala lärarutbildare, lokala samordnare, lärarna i lärarutbildningen vid HiG och distanskursernas aktörer att kunna ta del av lärarutbildningens dokument, kursplaner och annat genom att dessa dokument finns tillgängliga, samlade och utan inloggningskrångel. Det webbaserade VFU-systemet och dess möjligheter ska synliggöras för dem som berörs, liksom information om innehållet, VFU-uppgifter och bedömningsunderlagen i lärarutbildningarna som bör ligga samlade t.ex. under rubriken VFU-information på www.HiG.se/lararutbildningar. De finns under institutionernas kurser men det är ett komplicerat förfarande att finna allt, därför bör det vara samlat.

Jag kan konstatera att begreppen som används inom lärarutbildningen är oklart definierade men används som synonymer. Dessutom finns det flera olika varianter på hur fältstudier och praktiskt lärarbete placeras i VFU. Ibland är de sammanslagna under samma tak, ibland finns de på olika terminer. Andra gånger är fältstudierna en del som inte ens finns på schemat så studenterna vet inte när det förväntas finnas tid för utförandet. En variant är att fältstudierna föregår praktiskt lärarbete för att ge lite uppvärmning. Varje variant är väl känd där den förekommer dvs. i kursen. Men studenterna ska förstå alla de förekommande varianterna liksom de LLU som har att hantera stundernas VFU oavsett från vilken kurs, ämnesgrupp eller institution som studenten kommer ifrån den här gången. Därför behövs en gemensam terminologi, ett samarbete med LLU, LSO och med studenterna från högskolans alla aktörer så att bästa möjliga lärarutbildning blir resultatet!

Förslag från texten

1. Nätverk är begreppet för samarbetet mellan högskolans lärarutbildare och de verksamhetsförlagda lärare som är särskilt intresserade av det specifika ämnet och dess olika delar i lärarutbildningen. Nätverket är till för utvecklingen av ämnen, kurser och bedömningar. Här krävs det tydliga krav, rutiner och styrdokument för att uppnå ett väl utvecklat nät av kontakter mellan lärare som har samma ämnesintresse.
2. Ämneskontakter mellan HiG-lärare och verksamhetens lärare (LLU) kan ske som möten mellan lärare, verka i samma kurs och med intresse att på ett relevant sätt examinera en eller flera studenter i kursen, men detta är inte ett nätverk.
3. Att ha som mål att LLU bjuds in till konferens en halv till en dag per termin enligt § 9 i distansavtalet eller § 15 i det nya avtalet. Dagen kan exempelvis organiseras gemensamt av flera olika kurser på samtliga institutioner så LLU kan välja av kurssmörgåsbordets utbud. Då kan studenternas litteratur studeras, information om ny forskning och diskussion om innehållet i kurser samt upplägget för VFU-uppgifter dryftas. Rektorer ska möjliggöra närvaro och HiG ska ansvara för sammankomsten.
4. Ett annat förslag kan vara att varje VFU-period anordnar en förberedande och en uppföljande konferens för LLU. En uppföljning med ett helt partnerområdes LLU tillsammans med högskolans lärarutbildare är ett starkt önskemål från många LLU. Innehållet i den uppföljande konferensen kan bland annat vara diskussion om kurser, bedömningsunderlaget och VFU-uppgifter.
5. Nätverk kan också bildas för samtliga LLU oavsett vid vilken institution studenten läser sina nuvarande kurser. Alla LLU som tar emot studenter i sina verksamheter är i stort sett samma personer, men i vissa kurser "hör" studenterna till N eller HS-institutionerna och i andra till P-institutionen.
6. Om förskolornas lokala lärarutbildare och HiG-lärare inom utbildningarna för förskollärare skapar ett eget nätverk kan ett närmare och mer genomarbetat samarbete genomföras. Förskolorna och deras Internetuppkopplingar är ett återkommande problem. Fortfarande är det rektorer och skolchefer som måste öka tillgängligheten för förskolornas lärare att upprätthålla kontakt med omvärlden genom datorer med Internetuppkoppling och med utbildning för förskollärare om hur e-post administreras. Utbilda LLU att använda e-postsystemet samt ställ krav på var och en att läsa e-posten i anslutning till studentens VFU.
7. HiG:s lärarutbildare har ansvar för att planera studenternas fältstudier likväl som alla andra delar av utbildningen. Förslaget från Svenska är att förbereda B-kursen för senarelärare genom en fältstudieuppgift att förbereda inför hösten redan under vårens A-kurs.

8. LLU-utbildningen ges nu som en utbildning om 7,5 hp med ena halvan allmändidaktisk på P-institutionen gemensam för samtliga lärare och den andra halvan i ämnet på respektive institutioner. Genomgången kurs ger behörighet att vara LLU. Det finns fortfarande många lärare som anlitas som lokala lärarutbildare men som inte har gått utbildningen. Ansvaret för detta ligger på kommuner och andra skolhuvudmän. LLU tränas genom LLU-utbildningen att reflektera över och synliggöra teorin i sin undervisning så att studenterna uppmärksammar sina egna framsteg och undervisningsstrategier. Deltagarna i LLU-utbildningarna kan vara stommen för nätverken.
9. Upprätta en checklista på nödvändig information (den specifika kursen, uppgifter, namn/e-post till andra LLU, HiG:s lärarutbildare i kursen etc.) som LLU ska få sig tillsänd av kursansvarig inför varje kurs som har VFU.
10. Blackboard (Bb) är Högskolans intranät som hanterar kursinformation. Om LLU ska kunna använda Bb behövs ett komplicerat inloggningsförfarande. I dagsläget kan Bb endast tillhandahålla en gästloginning för ickestudenter. Om informationen istället fanns på www.hig.se/lararutbildningar skulle LLU kunna läsa utan inloggning och om dessutom e-posten fungerade för samtliga LLU skulle därmed ett i allt överskuggande problem vara borta. Information om kurserna kan vara synlig, öppen och möjlig för alla som är intresserade av lärarutbildningarna, att läsa. Vem som ska ansvara för detta behöver beslutas av LUN men det borde vara Lärarutbildningskansliets ansvar.
11. Distansstudenterna utanför PUX-regionen behöver få en förbättrad uppföljning av VFU. Det är långt att resa både till och från HiG men det finns tekniska lösningar att använda istället.
12. Begreppen inom VFU, fältstudier respektive praktiskt lärararbete, ska ha samma betydelse inom hela HiG. Om alla inblandade hanterar begrepp enhetligt kan överenskommelse nås. Övningsundervisning förekommer i dokument men borde inte användas som begrepp. VFU är det samlade begreppet eftersom avtalen med partnerskolor är skrivet för VFU som utläst är verksamhetsförlagd utbildning. Den består idag av fältstudier och av praktiskt lärararbete. Det kan diskuteras om den uppdelningen är helt relevant med nuvarande avtal.
13. De fristående skolorna har ett annat avtal än de kommunala skolorna. Där skrivs avtalet per vecka vilket uppfattas som att det endast är dessa veckor som studenterna har tillgång till friskolan. Viktigt alltså att den kontinuerliga kontakten med friskolorna förtydligas. Samarbetsformerna behöver förstärkas och avtalet klargöras för alla inblandade. Samarbetet med de fristående skolornas studentmottagare behöver förbättras. Avtalet behöver vara detsamma för kommunala som för fristående skolor så att samtliga campusförlagda studenter har samma möjligheter till all slags VFU. Avtalen bör finnas tillgängliga för alla på den webbaserade informationsplatsen.
14. LSO:nas nyckelroll i VFU-arbetet måste klargöras för alla parter. Inte minst för kommunerna, som allt för ofta byter person på uppdraget och därmed inte ger uppdraget någon status vare sig i form av tid eller i pengar. LSO kan stärka samarbetet mellan HiG och partnerskolorna avsevärt.

15. Utveckla samarbetet kring examensarbetet genom nätverken. Frågor om innehåll i examensarbeten liksom inhämtande av empiri, stöd av LLU med handledning vid examensarbete, redovisning och uppföljning av arbetet är några frågor där nätverken kan komma att spela en viktig roll.
16. Det finns olikheter i medelstildelningen för samarbetsorganisationer mellan ämnen och institutioner. LUN har också tillskjutit medel för möjligheten att genomföra goda nätverk. Ekonomin påverkar alltså nätverkens möjligheter.
17. Idag är det flera lärare involverade som tekniklärare som inte kommer att finnas kvar, det ger svårigheter att vara framtidskonsekventa. Av den anledningen anser Teknik att det vore bra med gemensamt utarbetade riktlinjer för samarbetet med LLU och partnerskolor så att utbildningen inte är personbaserad utan verksamhetsbaserad.
18. Didaktiken anser att det inte finns någon möjlighet att inom AU3 ha ett "nätverk" kopplat till LLU som under AU3 fungerar över flera år - eftersom de som var LLU för en student i didaktiken detta år, kanske inte är det året efter. Det är helt andra förutsättningar för inriktningar och specialiseringar där man har ett mer kontinuerligt samarbete med lokala lärarutbildare (t.ex. inom ett ämnesnätverk) där ämnet utgör den organiserande principen över tid. Nätverk i AU behöver alltså diskuteras av LUN.
19. I PM för VFU finns tydligt skrivet hur många dagar studenternas närvaroplikten under en VFU-period är. Antalet är, trots PM, en oklarhet enligt studenterna som säger sig få olika information under utbildningens lopp.
20. Gör en plan så studenten vet vem de ska kontakta om den anvisade LLU:n inte längre har uppdraget som LLU.

Inledning

Uppdraget att inventera och sammanställa vad nätverk är i lärarutbildningen på Högskolan i Gävle kommer från LUN 061127.

Paragraf 38

Inriktningsansvariga eller kontaktpersoner för inriktningarna

Beslut: Roy Nilsson behandlar ärendet och ser till att riktlinjer för kontaktpersoner läggs till utbildningsplanen och bilagan för inriktningar. Nätverk ska finnas i inriktningarna, men hur de organiseras är upp till inriktningen. Fungerande nätverk ska rapportera till Lärarutbildningsnämnden under 2007. (LUN protokoll 061127)

Arbetet startade med en genomläsning av de styrdokument som lärarutbildningen vilar på och styrs av. I dem finns stycken där samarbete mellan den högskoleförlagda och den verksamhetsförlagda delen av utbildningen beskrivs. I Lärarutbildningsnämndens (LUN) protokoll finns beslut tagna om att det ska finnas nätverk i samtliga inriktningar. Efter genomläsningen blev kontaktpersoner för inriktningar tillfrågade om hur det ser ut hos dem. Hos flera av inriktningarna har ansvaret för samarbetet med LLU överlåtit till andra än de kontaktpersoner som finns på hemsidans lista och det blev därför dessa personer som besvarade frågorna. Eftersom ett samarbete alltid innebär flera aktörer kom nästa steg i arbetet att bli frågor till de lokala samordnarna och till lokala lärarutbildare. Även regeringens särskilda utredare fick ett brev, Sigbrit Franke, med frågan om samarbete mellan högskola och region i framtiden. Dessutom har studenter tillfrågats om sina erfarenheter av samarbetet mellan högskolan och partnerskolorna. Slutligen har den person som är ansvarig för det webbaserade nätet som används för att sammanföra lokal lärarutbildare med student och kurs intervjuats om detta viktiga instrument. Som ett jämförande exempel har den nya läkarutbildningen på Akademiska i Uppsala berättat hur deras samarbete med de lokala läkarutbildarna är organiserat.

Först i den här texten kommer en reflektion om begreppet nätverk, vad det kan vara och vad det skulle kunna betyda. Därefter följer en specificerad redovisning av vad de olika kursernas ansvariga har svarat på frågorna om samarbete och nätverk med AU-kurserna. Fortsättningsvis redovisas institutioner i bokstavsordning. Till sist påbörjas en analys av problem och framgångsfaktorer i fråga om samarbete samt några förslag från både högskollärare och lokala samordnare.

Vad är ett nätverk?

Det visar sig finnas flera sätt att förstå begreppet nätverk. Utredaren läste dokument från Högskoleverket och från Högskolan i Gävle. I dagligt tal används begreppet nätverk ofta som begrepp som indikerar att IT finns inblandat. IT-nätverk kan betyda trådlöst eller med trådar sammankopplade datorer. Utanför den digitala världen finns det sociala nätverk mellan människor, mellan intresseorganisationer eller idrottsklubbar även andra sammanslutningar och samsarbetsorganisationer av allehanda slag kan ha nätverk. Inom högskolan finns nätverk för forskning, information eller samarbete mellan högskolor t.ex. Penta Plus. I lärarutbildningen vid Högskolan i Gävle används begreppet nätverk för en företeelse av samsarbetskaraktär mellan varje inriktning och lokala lärarutbildare, ofta via de lokala samordnarna i kommunerna. De lokala lärarutbildarna tar emot studenter på VFU (verksamhetsförlagd utbildning) och är studenternas lärarutbildare i regionen. På Lärarutbildningens hemsida på HiG finns en

lista med kontaktpersoner för samtliga inriktningar. Det är dock inte alltid just dessa personer som är ansvariga för nätverken inom inriktningarna.

I regeringens proposition ”*En förnyad lärarutbildning*” 99/00:135 finns inte begreppet nätverk med i texten. Där beskrivs att samarbete ska ske ”mellan lärosätena och skolväsendet” (s.17). Där finns ingen tydlig och statuerande beskrivning av hur samarbetet ska vara konstruerat, istället finns en skrivning att ”Det är positivt att formerna för samarbete mellan lärarutbildningens intressenter varierar utifrån lokala och regionala förutsättningar”(s.48).

Läroverbildningsnämnden vid Högskolan i Gävle har utifrån detta beslutat om ett samarbete som har kallats för nätverk. Dessa nätverk är beslutade och stadfästa genom samverkansavtalet mellan regionens kommuner och av Läroverbildningsnämnden (LUN). I beslutet står det att nätverk ska finnas i undervisningsämnen. ”Nätverk mellan lokala läroverbildare och högskolans läroverbildare. Högskolan ansvarar för att nätverken kommer till stånd och upprätthålls” (PM angående den verksamhetsförlagda utbildningen 2007-09-11 samt avtalen).

Av detta kan förstas att ett nätverk i terminologin på Högskolan i Gävle är ett samverkansorgan för att strukturera samarbetet mellan den högskoleförlagda delen av läroverstudenternas utbildning och den som är förlagd till partnerskola. Nätverket ska ömsesidigt och med god kunskap om varandras verksamheter och varandras del i läroverutbildningen, skapa god utveckling för de blivande lärovernas möjlighet att klara av sitt framtida yrke. Nätverket ska också ge underlag för högskolans bedömning i den enskilda kursen och på individnivå för varje student. Men nätverket ska också vara ett organ för utveckling av läroverutbildningen genom att båda perspektiven, den verksamhetsförlagda delen och den högskoleförlagda delen, samtidigt och med bådas motiv, ser på utbildningen.

Egidius (1999) skriver om nätverk:

...det är faktiskt så, att vi inte kan utveckla vår egen individualitet utom i grupper, där vi får profilera våra egna ställningstaganden och respektfullt möta andras synsätt och argument. Det är denna profilering och detta möte mellan människor i respekt för andras egenart och synsätt som utvecklar den egna personligheten. Vi tar själva ansvar för vår personliga och professionella utveckling – men i nätverk där vi kan lära av mötet med andra människor, speciellt i nära kontakt med andra som i smågrupper som fungerar över en längre tid (Egidius 1999:49-50).

Egidius fortsätter senare i texten med att ”Istället för att ta emot order av överordnade gällde det nu att kunna samarbeta i arbetslag och nätverk” (Egidius 1999:67). Egidius uttrycker sig om nätverk som att det är en rörelse av information om går fram och tillbaks och emellan. Ett nätverk kan alltså inte vara monolog eller ens ett byte av information. Önskemålet om samverkan mellan regionen och högskolan är mer än så. Flexibla nätverk med kommunikation i många dimensioner kan förstas av skrivningen i PM angående den verksamhetsförlagda delen av utbildningen fastställd av Läroverbildningsnämnden 2001-09-27 reviderad och uppdaterad 2007-09-11. Där står det att ”en dialog med student och lokal läroverbildare” ska högskolans lärover vara den som ”upprätthåller”, ”förlägger”, ”informerar”, ”utformar”, ”inhämtar”, ”utvärderar”, ”uppmuntrar” samt ”skapar och underhåller nätverk med lokala läroverbildare”. Alla krav åligger högskolans ansvariga lärover att utföra och ingen annan.

Sammanställning över utåtriktad verksamhet inom lärarutbildningens AU (allmänt utbildningsområde) 1, 2 och 3.

AU1

I den nya versionen av lärarutbildningens första termin som höstterminen 2007 har startat är det svårt att få grepp om hur man har byggt sitt/sina nätverk. En av kursansvariga gav svaret att de inte hade talat om något nätverksbyggande inom AU1 men att de gör en del som kan karaktäriseras som ett slags nätverksbyggande.

I det gamla AU1 fungerade kommunerna som samarbetspartners så att kommunerna ordnade lokaler och tillhandahöll förplägnad, berättar informanter på Högskolan i Gävle. Genom de lokala samordnarna (LSO) ordnades träffar där högskollärare (seminarieledare) och lokala lärarutbildare (LLU) kunde träffas en dag i slutet av studenternas VFU. Mötet förlades till en skola i någon av kommunerna i området där studenterna finns placerade. Det blev i Gävle, Sandviken och i några av de större orterna i mellersta Hälsingland dit träffar med LLU förlades. När lärarstudenterna arbetade med eleverna i klassen kunde LLU:n sammanträffa med högskolläraren. Detta såg på planeringsstadiet bra ut men fungerade inte i verkligheten. Allt för få LLU kom till dessa träffar. I det gamla AU1 resonerade man att LLU som lärare ingår i kursen därför behöver högskollärare och lokala lärarutbildare träffas och diskutera sina respektive uppdrag. Frågeställningarna skulle kunna vara, vad förenar, vad skiljer och vad kan vi göra bättre tillsammans och var för sig.

Informationsbärare i AU-kursen är studenten som ska meddela LLU:n hur hon/han ska få informationen och studenten ska sedan bära tillbaka bedömningsunderlaget till seminarieledaren eftersom studenterna inte får några besök av högskolans lärare. Kursledningen i AU1 anser det vara viktigt för studenten att vara den som tar ansvar för sin egen utbildning. Placeringen i kommunen görs första gången vid en särskild dag tidigt på höstterminen på högskolan med hjälp av Lärarutbildningskansliet och de lokala samordnarna. Placeringen hos den specifika LLU:n görs sedan av den lokala samordnaren i respektive kommun. Student och LLU träffas på partnerskolan när studenten kommer dit på besök. Ett välkomstbrev brukar skickas ut från alla kurser så även här. Med välkomstbrevet distribuerades även kursplanen för den första delkursen i AU 1, dvs. "Perspektiv på läraryrket". Studenternas studiehandledning finns utlagd på Blackboard och i den finns också alla seminarieledares namn till respektive grupp. Men problemet är att LLU:na inte kan logga in på Blackboard utan det får studenterna i så fall göra åt LLU:n.

Om VFU inte fungerar förväntas LLU:n signalera till kursens lärare så att ett besök kan genomföras. Signaleringen sker genom telefonsamtal från LLU:n direkt till den seminarieledare som studenten har i kursen.

Efter VFU gör de adjungerade adjunkterna en uppföljning av VFU med och studenterna. Detta är ett sätt att knyta ihop teori, vetenskap, evidensbaserad kunskap och praktik.

AU2

De som arbetar för att genomföra AU2 nästa termin (vt2008) berättar att det är de lokala samordnarna på respektive ort i regionen som bjuder in studenter och LLU till en gemensam träff kring den aktuella kursen. Förra året genomfördes träffar i Söderhamn, Gävle, Ljusdal, Bollnäs/Ovanåker och i Tierp. Men av de 250 LLU:na mötte endast några få upp vid träffarna. Att få flera närvarande i år är en målsättning.

Den här kursen är ju under förändring men våren 2008 ges den för sista gången i sin ursprungliga variant. Det råder en viss förvirring om vem som har ansvar för VFU-planering/placering samt information till LLU, i alla fall i dagsläget (december -07).

Personen som har mest ansvar för AU2:s framtida struktur, som är under uppbyggnad, svarar att det känns tveksamt om ett allmänt utbildningsområde ska ha ett nätverk. Hon anser att det kan komplicera arbetet för de lokala lärarutbildarna att tillhöra ett särskilt AU-nätverk utan menar att det för LLU:na är det viktigast att tillhöra ett eller flera ämnesnätverk.

AU3

Gruppen, som ansvarar för AU3 och representerar HS-, N- och P- institutionerna, svarar att den tänkt sig att bygga upp nätverken utifrån examensarbetenas empiri, genomförande och redovisning. Gruppen anser dock att det verkar vara fel tid att undersöka detta just nu eftersom lärarutbildningen i landet är under ny förändring och även AU3 här på HiG. De har också funderingar på vad nätverk kan vara för något och om detta är AU3-gruppens uppgift. Något protokoll eller yttrande om att ordna ett nätverk har aldrig ställts direkt till personerna ifråga.

Den del av AU3 som hanteras av didaktiken och pedagogiken på P- institutionen har bjudit in lärarutbildare vars studenter skriver examensarbete i ämnet didaktik till ett möte. Där informerades det om AU3, om lärarutbildningen, om rollen som handledare och lokal lärarutbildare samt om LLU:nas egna möjligheter att ta en Högskoleexamen (120hp). Förutsättningarna för examensarbetet och de krav som högskolan ställer på dessa är också en del av innehållet. Eftersom studenterna väljer vilket ämne examensarbetet ska skrivas i först under AU3 kommer det studenter med olika inriktningar och ämneskombinationer till didaktiken. Studenternas lokala lärarutbildare finns med sedan tidigare. Därför anser didaktiken att det inte finns någon möjlighet att inom AU3 ha ett "nätverk" kopplat till LLU under AU3 som fungerar över flera år - eftersom de som var lokala lärarutbildare för en student i didaktiken detta år, kanske inte är det året efter. Det är helt andra förutsättningar för inriktningar och specialiseringar där man har ett mer kontinuerligt samarbete med lokala lärarutbildare (t.ex. inom ett ämnesnätverk) där ämnet utgör den organiserande principen över tid.

AU3 hanteras också av litteraturvetenskapen och svenska språket på HS-institutionen. De har bjudit in samtliga studenter för information om examensarbetets syfte, innehåll och placering i tid. Ansvarig har distribuerat information till studenter och LLU. Under VFU har det funnits ett delat ansvarstagande mellan två personer på HS-institutionen varav den ena personen handlagt frågor om praktisk-administrativ karaktär och den andra personen ansvarat för kurs- och examinationsfrågor. Bedömningsunderlag har skickats till LLU som skickar direkt tillbaka till examinator. För att få kontakt med rätt LLU till rätt student krävs att HiG:s Internetbaserade VFU-system är rätt uppdaterat.

Däremot har inte HS-institutionen planerat eller genomfört någon gemensam träff med de LLU som har studenter som skriver sitt examensarbete i något av de ämnen som lyder under HS-institutionen.

AU3 på N-institutionen ger studenterna möjlighet att välja mellan att göra ett ämnesdidaktiskt examensarbete vid N-institutionen eller ett didaktiskt/pedagogiskt på P-institutionen. Varje ämnesgrupp utformar sin egen kurs och genomför den något olika sätt även om vissa saker sker gemensamt. Kursen är gemensam för alla på institutionen men informationen och kontakten med LLU:na är uppdelad på tre personer med olika ansvarsområden.

I slutet av vårterminen skickas ett brev ut till den lokala lärarutbildaren med information om AU3 terminen. Studenterna kommer ut i början av höstterminen. Innan studenterna kommer ut sänds ytterligare ett brev till LLU:n med information, bedömningsunderlag, bedömningsgrunder samt vem de ska kontakta och inrapporteringen. Koncentrationen ligger på att följa upp de studenter som tidigare har visat brister eller tveksamheter under VFU.

Eftersom den lokala lärarutbildaren är densamma under inriktningen/inriktningarna som under AU3 har man koncentrerat kontakter och nätverksträffar i inriktning 1 och idrott och hälsa och Ma/No. Naturligtvis bjuds alla LLU in till ventileringen, men det är sällan någon som kan komma eftersom det är en arbetsintensiv tid i skolan. Hur en återkoppling ska se ut och hur man kommer att använda sig av nätverken på olika sätt är något man på N-institutionen arbetar med.

Den här terminen finns endast några få dagar fördelade på tre personer för att hålla kontakt och följa upp det praktiska lärararbetet. Det finns även lärarledda seminarier för studenterna som uppföljning av både fältuppgift och praktiskt lärararbete.

AU-terminerna

Sammantaget för alla tre AU-terminerna är att det är många studenter och många LLU att samarbeta med. Kursledningen ska återkoppla med betygsunderlag från många seminarieledare i de olika kurserna allt detta ett komplicerat förfarande. Det är alltså många aktörer på flera olika arenor samtidigt vilket ger en tung organisation. Det gör kanske informationsbehovet än större för de lokala lärarutbildarna liksom för de högskoleförlagda lärarutbildarna. Dessutom har studenternas VFU-placeringar inte alltid uppdaterats i det webbaserade systemet under utbildningstidens alla faser varför informationen allt för ofta är inaktuell. LSO:arna är de som har ansvar för att uppdatera informationen. Trots det används ofta två vägar för att informationen ska nå rätt LLU, både papperspost och e-post, trots avtalstextens tydliga skrivning om e-post som kommunikationsväg.

Det andra problemet är att det datorstödda administrativa systemet bygger på att studenterna är registrerade på kursen, först då kan en sökning göras effektivt. Informationen till LLU:na bör komma i så god tid att de kan ta hänsyn till studenternas deltagande vid sin planering för terminen. Eftersom studenter endast kan sökas först när studenterna är registrerade på kursen kan inte kursledningen vara ute i så god tid som LLU:na önskar. Detta problem återkommer från flera informanter. Det är en krock mellan olika administrativa önskemål, att ha kontroll över studenterna, att studenterna

ska göra sina egna självständiga val och att det valet inte ska registreras utan att gamla kvardröjande oavslutade kurser görs klart.

Examensarbetet är i den här varianten av utbildning i slutet på lärarutbildningen. Om valet av och genomförandet av examensarbetet tidigare lagts kunde redovisningen av examensarbetet för kommunerna genomföras inom ramen för utbildningstiden. Detta är LSO:arnas starkaste invändning mot hur AU3 är organiserat. Att LLU deltar vid ventilerings av examensarbeten är en del av lärarutbildningen som inte fungerar på ett enkelt och tillfredställande sätt. LSO anser att om examensarbetet förlades vid en annan tidpunkt under terminen skulle fler studenter redovisa sina examensarbeten vid partnerskolan. Ett förslag för att kringgå detta är att rektorerna uppmanas be sina nyanställda lärare redovisa sitt examensarbete för sina nya kollegor.

Sammanställning över utåtriktad verksamhet inom lärarutbildningen vid HS-institutionen

Vid institutionen för humaniora och samhällsvetenskap ges fem inriktningar inom lärarutbildningen. I dessa inriktningar ingår verksamhetsförlagd utbildning i samarbete med regionens grund- och gymnasieskolor. Inom varje inriktningsämne pågår, kontinuerligt och i varierande former, samverkan med berörda partnerskolor i regionens kommuner. Kursmoment hemmahörande vid HS-institutionen ingår dessutom i lärarutbildningens AU-terminer. I AU1, AU2 och AU3 ingår sådana moment i verksamhetsförlagd utbildning i samarbete mellan lärare vid HS-institutionen och lokala lärarutbildare. Nedan följer en kort redogörelse för den samverkan som ägt rum under det gångna året.

Svenska (ämnesavdelningen för litteraturvetenskap och svenska språket)

Inom inriktningen svenska ingår 7,5hp VFU i A-kursen för studenter som läser med inriktning mot grundskolans tidigare år, och 15hp VFU i B-kursen för studenter som läser med inriktning mot grundskolans senare år och gymnasiet.

Nätverket i svenska inbjuder, två gånger per år (en gång/termin), de lokala lärarutbildare som ansvarar för den verksamhetsförlagda utbildningen, till en sammankomst. Detta möte har varje gång varit placerat på högskolan i Gävle. Vid sidan av denna verksamhet upprätthålls en skriftlig kontakt, eller i förekommande fall, telefonkontakt mellan lokala lärarutbildare och examinatorer vid HiG.

Nätverket har flera olika uppgifter att hantera. Dels ska kursens mål och innehåll vara känt och förstått av de lokala lärarutbildarna. Kurslitteratur beskrivs och diskuteras samt vissa kursmoment görs synliga genom miniföreläsningar ur de kurser som studenterna just håller på med. Så har exempelvis boksamtal enligt Chambers beskrivits och diskuterats eftersom detta är en uppgift som alla studenter i kursen Svenska i Lärarutbildningen A och B har att genomföra under sin VFU. Språksociologimomentet

som B-studenterna läser, gavs som en sådan miniföreläsning, liksom några andra kursrelevanta delar som de undervisande lärarna i kursen föredragit för LLU:na vid sådana träffar.

Bedömningsunderlaget diskuteras vid varje sådant tillfälle. Däremot har samtalen om de enskilda studenternas betygsbedömning genomförts vid andra tillfällen, oftast per telefon förutom via det bedömningsunderlag som tillhandahålls av undervisande lärare. Ett förslag som kommer från svenska är att när Svenska i lärarutbildningen A, för tidigarelärare går på VFU då får senarelärare en fältstudieuppgift inlagd, som en anledning för senarelärarstudenterna att ta kontakt med sina LLU inför höstens VFU. Då kan de redan under våren ha kontakt inför den VFU-perioden som alltid infaller under höstterminen. Då kan LLU:na ha sin student och dennes VFU-uppgifter med i sin planering vid höstterminsstarten och det uppstår en sammanhållande kontakt mellan HiG/studenter och LLU över lite längre tid.

SO (ämnesavdelningen för historia och statsvetenskap)

Inom inriktningen svenska ingår 7,5hp VFU i A-kursen för studenter som läser med inriktning mot grundskolans tidigare år. SO-gruppen träffar LLU i samband med att kursen/momentet ges. Dessa träffar infaller i normalfallet varannan termin med 3 – 4 seminarier utlokaliserade i regionen. Vid dessa träffar har man seminarium (SO-didaktiska frågor) som är förberett. Man har också samråd inför betygssättning. Dessa träffar sker i små grupper som sprids geografiskt, beroende på den aktuella LLU-gruppens sammansättning.

Samarbetet måste uppfattas som viktigt och från båda håll, anser ansvarige SO-lärare. Vi är kollegor, säger den ansvarige till de lokala lärarutbildarna och vet att han själv har sin erfarenhetsbakgrund som SO-lärare på högstadium och gymnasium. HiG-lärare och LLU samarbetar för att det ska bli så bra som möjligt men då behövs lång och god framförhållning. Den uppgiften som studenten ska genomföra under sin VFU ska skolornas lokala lärarutbildare ha helst före skolornas planering i augusti. Innehållet i VFU-uppgiften är de lokala och högskoleförlagda lärarna överens om dels genom det långsiktiga samarbetet med LLU:na och dels genom utbildningen till Lokal lärarutbildare (5p).

Inför en VFU-period samlas studenterna till ett möte ca:10 dagar före VFU. Då förklaras alla uppgifter och studenterna uppmanas att genast ta kontakt med sina LLU. De får ett första brev med sig till LLU:n samt kursplanen och en kopia på målen för VFU. Dessutom får de uppmaningen att skriva en kompetensjournal som endast undervisande högskolläraren och studenten ska läsa, men LLU:n ska veta om att den finns.

LLU:n uppmanas i brevet att ta kontakt med undervisande lärare. Detta för att kommunikationen ska fungera med rätt e-postadress till rätt person. Det är inte alltid det fungerar med Högskolans digitala VFU-system. Det händer att fel LLU står på fel student eller att e-postadresserna inte är de som LLU:na verkligen använder.

På det här sättet skapas en kort kommunikationsväg. Informationen går till studenten som tar kontakt med sin LLU som kontaktar undervisande lärare och därmed är cirkeln

sluten. Detta fungerar i de allra flesta fall. Dock kan det finnas ett bortfall på 3-4 LLU per termin som behöver uppsökas på något annat sätt.

När kontakten är tagen skickas ett andra brev ut. Där uppmanas LLU:na att komma på ett möte för informationsutbyte. Mötet hålls antingen på HiG eller ute i regionen. Platsen varierar beroende på studenternas placering. Platsen väljs utifrån en ort så att det blir ungefär lika långt för många att åka. Den valda skolan ordnar lokal för sammankomsten. Dessutom ordnar skolan kaffe och oftast lunch åt deltagarna. Ambition är att mötet ska ha ett lagom stort antal deltagare så att ett verkligt samtal uppstår och inte en envägskommunikation. Det kan en del år behövas flera möten beroende på antalet studenter. Mötet ska dessutom pågå en tillräckligt lång stund så att HiG-läraren hinner ha enskilda samtal med varje LLU om hans/hennes student. Klockan 10 – 14.30 är en vanlig tidsanvändning för dessa sammankomster. Allt utgår från att studenterna är ett gemensamt och ömsesidigt uppdrag.

Historia (ämnesavdelningen för historia och statsvetenskap)

Inom inriktningen historia ingår 7,5 hp VFU (fältstudier) i A-kursen och 7,5 hp VFU och 1,5 hp fältstudier i B-kursen för studenter som läser med inriktning mot grundskolans senare år och gymnasiet. Kursmomentet historiedidaktik ges som 7,5 hp alldeles före B-kursens VFU. Detta betyder att Historia ger en vecka, dvs. 1,5 hp, mer än riktlinjerna men når ändå inte upp till nivån för praktiskt lärarbete.

Inom inriktning historia sker samverkan företrädesvis genom att lärare från HiG besöker partnerskolor och lokala lärarutbildare i samband med den verksamhetsförlagda utbildning som ingår i kurs. Inga resurser för dessa besök har ställts till förfogande. Det har förekommit några ”lösare” sammankomster på Högskolan i Gävle för LLU under årens lopp. Detta är personbaserat och bygger på frivillighet och engagemang.

Religion (ämnesavdelningen för religionsvetenskap)

Inom inriktningen religion ingår 7,5hp VFU i A-kursen och 7,5hp VFU i B-kursen för studenter som läser med inriktning mot grundskolans senare år och gymnasiet. Vid ämnesavdelningen för religionsvetenskap bedrivs samverkan i form av LLU-träffar lokaliserade såväl till HiG som ute i regionen. Därutöver genomförs, i begränsad utsträckning, skolbesök vid partnerskolorna. Drivkraften är att se varandras verksamhet utifrån ett intresse för studenten som ska bli lärare är. Detta nätverk har startats endast utifrån initiativ från undervisande lärare. Ansvarig lärare anser att det lönar sig eftersom hon får mycket tillbaks och kan göra en bättre lärarutbildning.

Nätverket i religion syftar till att stimulera lärare att besöka HiG för att bevista föreläsningar och symposier. Examensarbetet bör också vara intressant för skolan. En del av litteraturen som studenterna läser är berikande för lärare på fältet.

VFU-träffarna diskuterar studenterna och deras prestationer. Möten förläggs på skolorna och undervisande lärare åker runt under en dag och träffar LLU på deras skolor. Dessa resdagars ekonomi förhandlas med ämnesföreträdare. Samordnare i

regionen ordnar det praktiska arrangemanget. Eftersom LLU:na byts ut hela tiden är organisationen ganska tungrodd. En religionslärare kan vara en SO-lärare med religion i sin ämneskombination men som inte har det ämnet i sin tjänst varje år.

Studenterna meddelar undervisande högskollärare vem som är deras LLU och läraren tar kontakt med LLU:n. Om studenten måste byta LLU, exempelvis om LLU inte har religion som ämne, uppmanas studenten ta ansvar och byta i god tid. Undervisande högskollärare skickar brev till LLU:n med god framförhållning. Det mest väsentliga i utbildningen påpekas och dokument om studentens kursupplägg skickas. LLU-utbildningen om 7,5 hp fyller här en uppgift för förståelsen av varandras kompetens. HiG-lärare och LLU samtalar på samma nivå om samma utbildning men med olika roller i studenternas utbildning.

Fältstudieuppgiften på A-nivå är enkel men blir mer avancerad på B-nivå där uppgifterna kan vara ett dilemma framtaget tillsammans med LLU på nätverksträffarna. En återkopplande utvärdering görs efter varje VFU-period så att uppgiften finslipas samt att teori och praktik kan mötas. Religionsämnets uttalade uppfattning är att VFU ägs av skolan.

Undervisande lärares erfarenhetsbakgrund som gymnasielärare i religion, lokal lärarutbildare samt som folkhögskolelärare ger en stor förståelse för LLU:nas hela arbetssituation och deras möjligheter att genomföra sitt uppdrag som lokala lärarutbildare. Dessutom, anser religionens informant, saknas det tid och kommunikationsmöjlighet mellan lärarna i regionen och dem på Högskolan.

Engelska (ämnesavdelningen för moderna språk)

Inom inriktningen engelska ingår 7,5 hp VFU i A-kursen för studenter med inriktning mot grundskolans tidigare år, och 15hp VFU i B-kursen för studenter med inriktning mot grundskolans senare år och gymnasiet. Inom ämnet engelska sker samverkan dels genom skolbesök i samband med VFU, dels genom nätverksträffar vid HiG.

Diskussionen om att bygga nätverk uppstod genom en dialog mellan HiG-lärare och LLU i LLU-utbildningen. LLU:na och HiG-lärare träffas två gånger, en gång precis i början av den 6 veckor långa VFU:n och en gång i sista VFU-veckan för att samråda om betygsättningen på studenten. Mötena sker mellan kl.9 -12 för att hinna samtala om det engelskkursen förväntar att studenterna ska göra på VFU men också för att ha tid till enskilda samtal om studenter. Under det sista mötet diskuteras hur ansvar har fördelats, hur arbetsbelastningen varit, hur LLU:nas egna frågor, själva bedömningen av studenterna och dessutom presenterar LLU:n en profil på studentens utveckling och potential som lärare. LLU:n ombeds föreslå ett betyg för studenten. Det är viktigt att HiG närmar sig regionen så att ett ömsesidigt förtroende och en respekt uppnås.

VFU-perioden har delats upp i fältstudier under de första fyra veckorna av VFU. Fyra dagar ute i skolan och återsamling på fredagarna på HiG för rapportering av veckans arbetsuppgift. Dessa uppgifter har givits uteslutande av den högskoleförlagda utbildningen. Den fjärde fältstudieveckan har varit mer eller mindre högskoleförlagd för att ge studenterna skrivtid. Därefter vidtar sex veckor av praktiskt lärararbete. Dessa är uppdelade i par om två veckor. Den första tvåveckorsperioden är observationsfasen

då studenterna iakttar vad som sker i klassrummet, hur LLU lägger upp undervisningen och studenterna försöker finna en progression i arbetet. Mittenperioden är till för att utveckla de två första veckorna, studenten tar ett ökat ansvar för sina bitar av undervisningen, ett slags "team leading" uppstår. Allt större och större moment förväntas studenten ta ansvar för. Under den sista tvåveckorsperioden ska studenten helt ta ansvar för många av LLU:ns lektioner inklusive planering och efterarbete.

Alla träffar som genomförts under de senaste åren har skett i samband med studenternas VFU. De dokument som den första LLU-gruppen arbetade fram under en LLU-utbildning har senare endast reviderats på detaljnivå. Detta är fortfarande de gemensamma kriterierna för bedömning som gäller. Det är också ett dokument om hur studenten kan förväntas öka sin självständighet och sitt ansvarstagande i sin utbildning. Ett dokument kallas för "Allmänna frågor" och ett annat "Riktlinjer för de lokala lärarutbildarna" har litteraturtips som *Reflective teaching in second language classrooms* av Jack C. Richards, Charles Lockhart (1994, Cambridge) för att ge en gemensam tankegrund om undervisning.

Hösten 2006 hade Engelska B - didaktisk inriktning, endast ett fåtal studenter inskrivna. Inom ramen för denna kurs kontaktades lokala lärarutbildare på skolorna för information redan tidigt i augusti. Studenternas fältstudier inbegriper att inhämta empiriska data på partnerskolorna och att presentera resultatet på seminarier vid HiG. Högskollärare besöker studenter på partnerskolorna under VFU samt bjuder in LLU till ett möte på HiG för att diskutera bedömningen av studenterna (vanligtvis en förmiddag under den sista veckan), för att samarbeta med, och vid behov konsultera, LLU vid bedömning och betygsättning av studenterna.

Kursen Engelska A, didaktik med VFU, 10 gamla poäng, är en liten grupp om ungefär fem studenter. LLU kontaktas genom besök hos studenterna under VFU och handledning av fältstudier samt samrådande med LLU angående betygsrapportering. Detta är den undervisande lärares uppgifter. Under läsåret 2006-2007 handleddes sex lärarstudenter som skrev engelskdidaktiska examensarbeten på C-nivå. De flesta av dessa projekt involverade enkätundersökningar och intervjuer på de olika skolor där studenterna gjort sin senaste VFU-period.

Engelskgruppen har haft personalförändringar i gruppen och det arbetet som förevarit är personbundet och kan därför komma att förändras framöver.

Sammanställning över utåtriktad verksamhet inom lärarutbildningen vid N-institutionen

Matematik (ämnesavdelningen matematik och statistik)

När studenter ska delta i VFU i matematik får LLU ett pappersbrev med information om att någon av lärarna från HiG kommer till skolan för att lyssna på en lektion.

För inriktning Ma-No, grundskollärare, är VFU integrerad i kursen och även integrerad i ämnena matematik och no. I matematikinriktningen finns VFU som en egen kurs som inte ingår i matematikundervisningen som kurs. Då uppstår en ekonomisk möjlighet att besök kan göras, säger informanten på NO. Orsaken till den konstruktionen är att studenter själva ska kunna plocka ihop sin utbildning.

Matematikutvecklarna i kommunerna Gävle, Tierp, Älvkarleby och Sandviken har ett kontaktnätverk som initierades av PUX-samordnaren på HiG. Där besöker lärare varandras skolor och berättar om sina verksamheter för varandra. En matematiklärare från Sandviken var en av initiativtagarna till kursen som Matematikgruppen, P- och N-institutionen har utarbetat för lärare i grundskolorna. En matteverkstad sammansatt utifrån elevernas ålder samt relevant litteratur och gästföreläsare bildar stommen i den utbildning för verksamma lärare som blev resultatet av samarbetet mellan kommunernas matematikutvecklare.

Nätverket för gymnasielärare som är LLU har en särskild person hand om. För att få medel till detta sökte mattegruppen medel från kammarkollegiet för att överbrygga skillnaderna mellan matematikundervisningen på gymnasiet och högskolan. En frågeställning var: Vad måste gymnasieeleverna lära sig på gymnasiet för att klara av högskolematematiken? I detta projekt finns Bollnäs, Gävle och Tierp med som kommunala aktörer. Övriga gymnasieskolor i regionen var inbjudna och får en ny chans under våren 2008.

Matematiklärarna på N-institution har som målsättning att besöka sina studenter på VFU minst en gång per period under minst en lektion och då helst en lektion som studenten håller i. Efter det genomförs ett samtal med student och LLU samt ett med enbart LLU:n. Dessutom fylls ett dokument med frågor i om hur VFU-perioden har varit. För att dessa besök ska fungera och vara av värde krävs ett stort mått av planering från HiG-lärens sida. De studenter som av en eller annan anledning (t.ex. de som befinner sig på Åland) inte får något besök får istället genom brev samt blankett och telefonkontakt samråda med HiG-läraren. Om LLU:n signalerar problem blir det i alla fall besök så fort som möjligt.

I Ma-No-inriktningen läser både de lärarstudenter som ska bli tidigarelärare och de som ska bli senarelärare tillsammans. Då träffar LLU (Ma/No) studenterna andra terminen i inriktningen (dvs. studentens tredje termin). Inom matematiken har man byggt upp en organisation med VFU som en egen kurs samt gör skillnad på fältstudier och praktiskt lärarbete som två separata delar av VFU.

Det finns flera olika strukturer i organisationerna. Dels träffas matematiklärare från fältet och går en poänggivande kurs, dels träffas matematiklärare när de går sin utbildning till LLU och då diskuteras även studenternas VFU-uppgifter.

Naturvetenskap (ämnesavdelningen naturvetenskap)

Nv-Ma-Tk i förskolan

Nv-Ma-Tk har inte byggt upp något specifikt nätverk utifrån inriktningen. Möten genomförs med LLU inför VFU tillsammans med kursen "Kulturmöten". Där belyses frågeställningar kring hela inriktningen. Eftersom det är samma personer som är LLU i de båda kurserna bjuder kurserna tillsammans in till ett gemensamt möte inför VFU samt ett uppföljande möte vid slutet av den sex veckor långa VFU-perioden. På så sätt blir det endast ett möte för LLU:na. Här finns ett administrativt problem, anser informanten. Det är studenten som är informationsbäraren mellan högskolan och partnerskolan. Studenterna bär med sig ett brev från Högskolan till sin LLU och det ifyllda bedömningsunderlaget (som här kallas examinationsunderlaget) transporteras med studenten tillbaka till HiG.

Tillsammans genomförs också den del av LLU-utbildningen för förskollärare som krävs. LLU-utbildningen för förskollärare borde ägas av flera institutioner samtidigt eftersom det är med förskollärare som kommunikationsproblemen är som störst eftersom förskollärare är den lärarkategori som läser sin e-post sämst, oftast beroende på den låga datortätheten på förskolorna. Det finns för få förskolor som har Internetuppkopplade datorer. Förskollärare läser inte sin e-post dagligen och för att det ska fungera enkelt med kontakt så som det står skrivet i avtalet mellan högskolan och kommunerna är det en nödvändighet. Ansvarige högstollärare beskriver en förbättring under det senaste året. Ungefär 80 % av förskollärare läser sin e-post. Resterande LLU måste sökas via pappersbrev och/eller telefon, vilket är tidsödande. Till detta har inriktningsansvarig endast ett fåtal arbetsdagar i sin tjänst.

Idag är det flera lärare involverade bl.a. en tekniklärare som slutar. Det ger svårigheter att vara konsekvent och framåtsyftande. Av den anledningen anser Teknik, som ligger under ITB, att det vore bra med gemensamt utarbetade riktlinjer för samarbetet med LLU och partnerskolor så att utbildningen inte är personbaserad utan verksamhetsbaserad. Idag är det svåradministrerat eftersom två institutioner är involverade. Organisationen sätter krokben för uppdraget, anser informanten.

NO

Inom NO skiljer man i kursplanerna på kurs, fältuppgift och praktiskt lärararbete. Det är tre olika moment med i gamla poängsystemet t ex $3,8p+0,2p+1,0p=5p$. Lärares undervisningsdagar ger $3,8+0,2$ gamla poäng. Den NO-ansvarige har hittills definierat fältstudie som att fältstudie inte är undervisning i klass. Uppgiften i fältstudien kan vara att intervjua några elever eller att genomföra ett kortare undervisningsmoment (då oftast med en mindre grupp, gäller ofta förskola). Institutionen har inte avsatt pengar för att ordna nätverk.

Inriktning 1 matematik/NO tidigare och senarelärare

När det gäller Inriktning 1 för Ma/No (både tidigare och senare), arbetar NO med två HiG-lärare som gemensamt är ansvariga.

Inriktning 2 senarelärare Matematik/Biologi samt Matematik/Fysik

Dessa inriktningar har VFU uppdelad på 3 veckor som hör till matematiken och VFU om 3 veckor som hör till biologi alt fysik. Dessa VFU-perioder har VFU-ansvarig ansvar för. För biologi finns en VFU-ansvarig för varje inriktning, gymnasielärarna som också läser en inriktning 2 Matematik-Fysik respektive Matematik-Biologi. Den ansvarige kan LLU:n vända sig till. Innan studenterna kommer ut på sin VFU (praktiskt lärarbete) skickas ett introduktionsbrev inklusive bedömningsmallen och bedömningsunderlag samt instruktioner hur den ska fyllas i och var den ska lämnas. Dessutom står det vem som ska kontaktas om några frågor eller problem uppstår.

De som läser på det korta programmet och läser Bi eller NO som ämnesdidaktik får också information om exempelvis studenternas studiehandledning.

Campusstudenterna får i möjligaste mån besök på VFU. Tidigare har kontakt med regionens gymnasier, inklusive lantbruksgymnasierna, tagits. Besök uppskattades i regionen och kontakt uppstod även mellan de olika kommunerna. Olyckliga omständigheter har fått till följd att årets resa med seminarier för LLU på gymnasieskolor i regionen måste uppskjutas till nästa budgetår.

De lokala lärarutbildarna är intresserade av hur studenternas utbildning vid HiG ser ut eftersom utbildningen skiljer sig mellan olika lärosäten. Kontakt mellan skolor där HiG kan agera initiativtagare till en mötesplats i en "glesbygd" för ämnesfrågor och ämnesutveckling har efterfrågats av regionens skolor. Ämnesgruppen vill dessutom passa på att intressera skolorna för mer ämnesdidaktik, få fler att gå utbildningen till lokala lärarutbildare samt ge högskolan ett tillfälle att presentera examensarbeten. Viktigast är att få en dialog med en grupp verksamma lärare för att ha kontinuerlig kontakt och utbyte.

Om studenten inte besöks följs det praktiska lärarbetet upp med telefonsamtal oberoende av studieform campus eller distans. Att resa långt är arbetsbelastande både för LLU och för HiG-lärare och det är tiden som är problemet även om ämnesgruppen får stöd från institutionen särskilt för de komplicerade inriktningarna förskola och inriktning 1 Ma/No tidigare och senarelärare.

Distansstudenterna är en stor grupp lärarstudenter på N-institutionen och det är en svåradministrerad grupp vad gäller VFU och kontakten med deras LLU. Dessa LLU kan finnas överallt i hela landet från Helsingborg i söder till Umeå i norr och det gör besök här på HiG likaväl som besök på deras skolor mycket svåra. Liksom det är mer eller mindre omöjligt att upprätthålla en kontinuerlig kontakt med LLU runt om i landet. Där är en stor omsättning av LLU på distansprogrammen. Dessa medverkar bara en kort period, vilket gör att det behövs ännu bättre kontaktmöjligheter för informationsutbyte och annan kontakt via nätet. Just kritiken från distansstudenter och LLU av hur HiG följer upp VFU är stark. Här finns det mycket kvar att göra ännu bättre.

Idrott och hälsa

Den som har ansvaret för inriktningen i idrott och hälsa är också den som sköter nätverket. I inriktningsansvaret ingår att ordna träff med studenter inför deras terminer med idrottsstudier, att ha övergripande kunskap om kursplaner i inriktningen, att tillsammans med ämnesansvarig besluta om eventuella valideringsansökningar, att delta i möten men också att sköta utskick och uppföljning av VFU mm. Inriktningsansvaret tilldelas 5 dagar per termin som tas från de dagar som kurserna i idrott och hälsa ger.

Varje hösttermin hålls möte på Högskolan i Gävle dit alla lärarutbildare inom ämnet bjuds in, såväl de lokala som de på HiG. Detta har skett så länge inriktningen funnits. Dessutom bjuds LLU in till några olika seminarier och föreläsningar med ämnesanknytning. Kommunikationen sker framförallt via e-post. Adresserna finns på lärarutbildningens hemsida. Ett tag användes även idrottens hemsida som ligger under N-institutionen men detta visade sig vara mindre effektivt.

Det mest positiva med nätverk och samarbete med LLU är möjligheten till erfarenhetsutbyte men det svåra är att få tid till detta. De lokala lärarutbildarna har upplevt svårigheter med möten på grund av arbetet på sina skolor. Vissa kommuner har varit mindre nöjda med ersättningar och stöd för att ägna tid till detta.

Sammanställning över utåtriktad verksamhet inom lärarutbildningen vid P-institutionen

Institutionen för Pedagogik, Didaktik och Psykologi (P-institutionen) ansvarar för en inriktning inom Lärarprogrammet samt har ansvar för 30 högskolepoäng (hp) av 90 hp inom en annan inriktning, genomför flera kurser inom både Allmänt utbildningsområde (AU), som presenteras på annat håll i denna rapport, samt ett antal specialiseringar inom Lärarprogrammet. Inriktningen ”Skapande möten i mångkulturella barngrupper”, 90 hp, riktar sig främst till den grupp studenter som avser att bli lärare i förskola, förskoleklass och fritidshem. Den samverkan som finns mellan lokala lärarutbildare, studenter och högskolans lärarutbildare sker tydligast under den verksamhetsförlagda utbildningen, men även andra former av samverkan förekommer. Nedan presenteras dessa utifrån olika former av samverkan, hur den genomförs och eventuella svårigheter som kan finnas och dessutom ges exempel på hur det skulle gå att fördjupa samarbete och nätverksbyggande mellan alla inblandade parter i kurser och inriktningar.

Skapande möten i mångkulturella barngrupper och NT-inriktningen

”Skapande möten i mångkulturella barngrupper”, är en av två inriktningar vid HiG som vänder sig till blivande lärare i förskola, fritidshem och förskoleklass och den andra, oftast benämnd, NT-inriktningen är den som N-institutionen ansvarar för, men där P-institutionen ger olika kurser, sammanlagt 30 hp inom ämnena pedagogik, didaktik samt psykologi. Inom båda inriktningarna är studentens VFU-perioder placerade vid både P-institutionen och andra institutioner. Perioder av VFU, som samordnas från

lärarutbildningskansliet (LUK), kan infalla olika veckor för olika studentgrupper och oberoende av varandra och är uppdelad på längre och kortare perioder. Även om LUK koordinerar VFU:n har de lokala samordnarna (LSO) den viktiga uppgiften att placera studenterna vid de olika partnerförskolorna i sina respektive områden. Studenten har samma VFU-plats under hela utbildningen och detta syftar bland annat till att stärka banden mellan teori och praktik. LLU:arna (förskollärare och fritidspedagoger) omfattar 70-talet personer som finns i regionens förskolor, förskoleklasser och fritidshem och utgör en viktig grupp och stort ansvar vilar på dem, särskilt när studenterna övar sig i praktiskt lärarbete. P-institutionens lärarutbildare planerar och förbereder idag LLU:arna inför studentens VFU, genom att anordna konferenser inför studentens övning, vilket innefattar båda inriktningarna, sålunda även NT-inriktningen. Trots att P-institutionen inte har formellt ansvar för NT-inriktningen och kurserna där det ingår sex veckors VFU, varav 3 v inom P-institutionens kurser (P-inst har 30hp/90hp) har P-institutionens lärarutbildare det fulla ansvaret för förberedelser och genomförande av dessa konferenser. Lärarutbildare vid andra institutioner deltar sällan, men bidrar med VFU-uppgifter. Under VFU-perioden är det endast P-institutionens lärarutbildare som kontaktas om det skulle uppstå problem kring studenten på VFU-platsen.

När den nya lärarutbildningen startade 2001 lämnades ansvaret från början över helt till LLU:arna att handha studentens praktiska utbildning, vilket var en av de bärande idéerna i reformen i syfte att närmandet praktik och teori skulle kunna förbättras och fördjupas. De tidigare anordnade kontaktlärarkonferenserna vid institutionen upphörde och studenten skulle därigenom bli länken mellan den högskoleförlagda teorin och praktiken. En riktning tillbaka till hur konferenserna ordnades tidigare har således nu skett.

Konferenser

Inför VFU:n inbjuds numera LLU till konferens för att dels få information om den verksamhetsförlagda delens plats i kursen, kurslitteratur, uppgifter och dels diskutera bedömningsunderlag och andra viktiga frågor som kommer upp. Konferenserna ordnas mestadels i av P-institutionens lärarutbildare, men i samråd med LSO:arn har några konferenser förlagts utanför högskolan och på olika orter inom regionen där många LLU arbetar. I år har samma konferens anordnats i Bollnäs, Gävle och Hudiksvall inför kursen, ”Kulturmöten II, Barns lek och lärande”. Det har visat sig vara framgångsrikt (2/3 kunde delta i konferensen) då det blir lättare för LLU:n att komma till dessa möten om de ligger på nära håll. De sker också då studenten redan befinner sig på sin partnerskola för att undvika onödiga vikariekostnader. En uppföljningskonferens efter kursens slut initierad av LLU har också genomförts en gång i Gävle. Välkomstbrev med information om både nämnda konferens och annat som är viktigt att veta inför VFU:n läggs också ut på plattformen Blackboard (Bb) som studenterna tidigt ”fostras” i att använda. Det är studenten som skall ta fram informationen både till sig själv och till sin LLU och i god tid lämna över all sådan information till denne. Problem som kan uppstå här är att studenten själv kan ha bristande kunskaper i användningen av Bb och inte lyckas ta ut texterna. En annan svårighet i kommunikationen är att de olika adresslistorna kan innehålla fel och behöva uppdateras då situationen för både studenter och LLU kan ha blivit förändrade över tid. Sådana gånger blir det många tidsödande telefonsamtal och e-postkontakter både inom högskolan mellan olika ansvariga lärarutbildare, ansvariga inom LUK och vidare till LSO och LLU vid partnerskolorna.

Det största problemet tycks fortfarande ligga på bristande tillgång på datorer med Internetmöjlighet och många datorovana lärare vid förskolorna.

Fältstudier

Fältstudier benämns den andra delen av VFU:n och för denna ansvarar högskolans lärarutbildare. Under fältstudieperioderna genomför studenten olika uppgifter på sin VFU-plats som ofta knyter an till ämnesstudierna under teoridelarna och fältstudierna, idag mer uppstramade, blir viktiga i fördjupandet av kunskapen kring lärararbetet. Exempelvis görs observationer med olika fokus av barn/elever och LLU:arna tillfrågas eller intervjuas beroende på uppgiftens karaktär. Att som student ha tillgång till en förskola under hela sin utbildningstid och att under fältstudierna få möjlighet att studera olika företeelser som hör yrket till ses som en stor fördel. Högskolans lärarutbildare har sett denna stora potential och fältstudieuppgifter ingår ofta som en viktig del i många kurser. Även studenterna uppskattar möjligheten till fördjupade insikter som sådana studier innebär, men trots det beskriver många LLU att studenten alltför sällan befinner sig på partnerskolan under fältstudierna och att den behöver stramas upp ytterligare och utnyttjas mer av studenten. I det arbetet har HiG:s lärarutbildare en viktig uppgift att se till att så sker.

Bedömning

Under studenternas övning i praktiskt lärararbete, där ansvaret som nämnts, nästan helt vilar på den lokala lärarutbildaren, sker möten i form av besök på VFU-platsen med institutionens lärarutbildare, LLU och student nästan uteslutande i de fall då en student riskerar att underkännas. Detta i enlighet med den nya lärarutbildningens intentioner som är att låta inflytandet för bland annat studentens VFU vila på partnerförskolans lärarutbildare. Ansvaret för betygssättningen har dock fortfarande P-institutionen vars styrelse utser examinator för kursen där VFU ingår som en del i.

Bedömningsunderlaget och delgivningen av dess innehåll ansvarar LLU för och studenten skall bekräfta med sin underskrift. Underlaget har förändrats och förbättrats över tid för att bättre passa för bedömning av studenten i de olika terminerna och sådana förändringar har gjorts i samarbete mellan LLU och högskolans lärarutbildare.

Examensarbetet

Ännu ett viktigt samarbete där VFU-platserna får stor betydelse sker under studenternas sista termin då ett examensarbete skall genomföras. Många studenter använder då både sina egna, men oftast andra studenters VFU-platser för att samla in sitt empiriska material. Här kan det vara LLU, föräldrar och barn/elever som tillfrågas, observeras och intervjuas om det valda problemområdet, nu med samma tydliga sekretess som under den "vanliga" VFU:n. Under denna undersökningsperiod ställs stora krav på att det finns en väl uppbyggd samverkan med goda relationer mellan alla parter för att möjliggöra detta genomförande, som infaller minst en gång om året men som också sker i mindre skala över hela året. LLU brukar inbjudas att delta i ventileringar av examensarbeten, men eftersom de sker under dagtid kan det vara svårt att kunna komma till högskolan, ofta på grund av långa resvägar och problem att ordna vikarier. I år har en särskild utbildningsdag anordnas med LLU i AU III. Dagen syftade till att ge information om examensarbetet för de studenter som skriver sina arbeten i didaktik på P-institutionen och diskutera LLU:ns roll i detta. Medverkade gjorde kursansvarig, examinator och ämnesföreträdare.

Kurs för lokala lärarutbildare

Vid implementeringen av det nya Lärarprogrammet påbörjades även en utbildning om 5 poäng (idag 7.5 högskolepoäng) för alla de lärare som skulle medverka i studenternas praktiska utbildning vid de olika förskole- och skolverksamheterna, där särskilt stor betydelse nu getts den verksamhetsförlagda delen, inte specifikt i längd men i den lokala lärarutbildarens ökade ansvar för studenternas praktiska utbildning. P-institutionens lärarutbildare gavs uppdraget att skapa ett övergripande kursinnehåll, som kunde tillgodose detta ändamål, och som till största delen bestod av hur rollerna lärarstudent och LLU kunde fungera i den nu förändrade utbildningen. I kursen används artikeln, *Anledning till handledning*, (Morberg, m.fl. 2001) som är ett resultat av samarbete mellan två institutionens forskare och lärare som har professionsutbildningar (lärarutbildning, sjuksköterskeutbildning, sociala omsorgsutbildningen) och där verksamhetsförlagd utbildning utgör en del av denna. Efter den första kursdelen kopplades därefter ämnesdidaktiska delar och tillsammans utgjorde det ett innehåll som liknade studenternas inriktningar. Utbildningen har reviderats efter gjorda utvärderingar av kursdeltagande LLU och efter kontakter med kommunernas LSO och har idag även fått en efterfrågad påbyggnad i form av utökat innehåll och dito poängtal. Det är ofta i samband med konferenserna som innehållet i LLU-kurserna har diskuterats och där föreslag till nytt stoff har kommit upp. Dessutom är den naturliga fortsättningen på utbildningen av lokala lärarutbildare att dessa bildar nätverk för fortsatt kontakt om lärarutbildningens utformning.

Nätverk med internationellt fokus

Inriktningen ”Skapande möten” utformades bland annat i syfte att öka det internationella samarbetet och det är främst med en spansk lärarutbildning som detta skett. Vissa kurser har genomförts via distanskurser men en del studenter ifrån Spanien har haft sin verksamhetsförlagda utbildning i regionen. För detta finns idag ett mindre nätverk med några LLU vid förskolor som särskilt tar emot studenter från andra kulturer. Det är Fridhemsskolan, Nynässkolan och Lilla Sättraskolan i Gävle samt Älvsboda skola i Skutskär som ingår i nätverket och som således är ett synligt exempel på hur nätverk har byggts upp för specifika ändamål mellan P-institutionen och några förskolor.

Adjungerade adjunkter

Adjungerade adjunkter, som har olika lärarbakgrunder och som kommer från regionens olika förskole- och skolverksamheter, har anställts på 20 % vid P-institutionen, och är ytterligare ett exempel på en viktig samverkan mellan regionens lärare och P-institutionen och kan betraktas som ett slags fast nätverk, där nya lärare tillkommer när de som varit en längre tid lämnar institutionen. Några av de adjungerade adjunkterna har förutom uppföljningen av VFU:n delat ansvar med någon annan lärarutbildare i vissa kurser. Exempel är kursen, Musik i mångkulturella barngrupper, som för tredje året i följd har erfarna adjunkter med kunskap och intresse för musik som undervisar.

Uppdragsutbildning

Uppdragsutbildning är andra exempel på samverkan mellan P-institutionen och kommuner som önskar utbilda sina anställda inom förskolor och skolor. Sådana kommuner är för närvarande Motala och Täby där utbildning ges för lärare i förskola och kurser för grundskolans lärare i läs- och skrivlärande.

Nätverksansvarig

Under året finns en utsedd nätverksansvarig för inriktningen, Skapande möten, vid P-institutionen. En avsevärd del av tiden för den ansvarige har ägnats åt att få en övergripande uppfattning om hur organisationen av VFU ser ut och försöka förstå var problemen ligger för att kunna föreslå förändringar som kan göra samarbetet smidigare för alla parter. Den nätverksansvariga har kallat till flera möten i syfte att försöka knyta LLU och högskolans lärare samman för att på ett tydligare sätt skapa möjlighet till dialog mellan parterna. Flertalet av konferenserna har dock fått ställas in då informationen om dem inte nått ut till berörda på grund av att namn, e-post- och adressuppgifter om LLU:arna inte har stämt. Ett möte har dock kunnat genomföras, men med få deltagare då det sammanföll med andra möten med HiG:s lärarutbildare som riktats mot samma LLU. De som ändå valde att komma till nätverksmötet diskuterade olika förslag till förbättringar av samverkan för studentens bästa.

Detta vill den här inriktningen inte kalla för ett nätverk. Det är information och utbyte mellan dem som har hand om just dessa studenter den här omgången av utbildningen. Ett nätverk som vore ett inriktningsnätverk mot förskole/förskoleklassutbildningen som helhet för att tillvarata alla olika intressen skulle vara spännande. Där skulle teknik, naturvetenskap, miljö, språk, matematik och specialpedagogiska frågor dryftas i mindre arbetsgrupper med ömsesidig skolutveckling formande gemensamt. I detta ingår att högskolans lärarutbildare och verksamheternas lärarutbildare har en gemensam önskan om ett ömsesidigt erfarenhetsutbyte och en kunskapsgenerering av praktik och teori. På dessa grunder skulle ett nätverksbygge kunna ske.

Studenters upplevelser av samarbete mellan HiG och LLU

Studenterna som besvarat frågor om vad de sett av samarbetet mellan HiG och LLU har mycket olika upplevelser att relatera till. Några har inte sett något samarbete svarar de, men kommer sedan fram till att det nog måste vara någon form av samverkan annars skulle allt ha brakat samman. Andra har upplevt detta hoprasade korthus och beskriver hur det är att hamna mitt emellan partnerskolan och högskolan när inte samarbetet med LSO fungerar. Nyckeln till studenternas utbildning sitter hos LSO:nas möjligheter att ordna goda VFU-placeringar och kontaktvägar mellan studenter och LLU. Därför måste kommunikationen med LSO vara enkel, snabb och rakspårig.

Flertalet studenter säger sig vara informationsbärare mellan högskolan och partnerskolan och det anser de vara i sin ordning eftersom ansvaret för utbildningen bör ligga på studenten, säger de. Om studenten anser att partnerskolan levererar orättvis kritik mot studenten säger de sig veta vart de ska gå på HiG för att få hjälp och stöd. Men de har önskat att LLU:n hade haft bättre information om vad den aktuella kursen som studenten går handlar om. Kursinnehåll och examinationskrav borde LLU:na få information om från HiG. LLU:na borde också veta vilka veckor som är VFU och att studenten kommer, anser studenterna, samt om hur många dagars närvaroplikten det är under VFU. Detta visar att det åter igen är informationen som brister och att den inte är tillräckligt lätt att finna för LLU för det står i PM för VFU.

VFU-handläggarens beskrivning

VFU-systemet ska koppla student till VFU-placering efter hennes/hans önskemål. Det finns skillnader i hur VFU-placeringar administreras för campusförlagda och för distansstudenter men framförallt för de avlägsna distansstudenterna, de som kan finnas någonstans mellan Härjedalen och Helsingborg. VFU-handläggaren på HiG beskriver det webbaserade VFU-systemet som ett system som har en del brister.

Efter registrering i LADOK hämtas studenternas uppgifter in i VFU-systemet på HiG. Men e-postadresser kommer inte via LADOK utan måste hämtas av VFU-handläggaren för varje enskild student från annat system på HiG. Detta är ett tidsödande arbete men brukar vara klart när studenten gör sina val till VFU-placering.

Under en dag tidigt den första terminen får studenterna veta att de ska välja VFU-kommun med tre prioriteringar. De ska skriva i vilken inriktning mot elevernas ålder de valt att utbilda sig, ämnena syns på inriktningens kod men studenterna måste tala om särskilda önskemål som de vill att placeringarna tar hänsyn till. Sådant kan vara egna barn, handikapp, sociala eller medicinska skäl eller att de nyss har varit elev på en särskild skola. Det är de lokala samordnarna som gör den definitiva placeringen av studenten på skola och hos arbetslag/lokal lärarutbildare. Då kan skolan å sin sida önska att student som är förälder på skolan ska göra VFU på annan skola men andra kommuner väljer ibland att göra tvärt om.

När studenten har gjort sitt val kan LSO se detta i VFU-systemet och de kan se hur många som i första hand har önskat att få komma till just deras kommun. LSO samlar på sig sina förstahandsval och kvar finns då ett antal studenter som inte kunde få detta val tillgodosett. Efter ett visst datum ska andrahandsvalet placeras ut. När slutdatum för prioritet 3 brukar placeringarna vara klara.

Den 15 april och 15 oktober ska studenterna alltid ha anmält sig till de kurser de tänker läsa nästföljande termin. Antagningsenheten kontrollerar därefter att studenten är behörig att gå kursen och det brukar vara klart till slutet av terminen. Handläggaren söker vilka kurser som studenterna antagits till och skickar den informationen till LSO. Nu vidtar LSO:s arbete att kontrollera att samtliga studenter finns placerade på rätt VFU-plats i förhållande till sina inriktningar. När kursen startar ska studenten ha tackat ja och dessutom komma till kursen och registrera sig. Om inte detta sker får inte LLU:n den student hon/han förväntar sig, eller kanske ingen alls. Studenterna ska ange rätt kurs med en anmälningsskod som lärare på kurser eller kursansvariga sedan måste använda sig av för att finna de studenter som ska gå på kursen. När registreringarna på kursen förts in i LADOK kan lärare på kursen söka i VFU-systemet vilka studenter som läser kursen samt de lokala lärarutbildare som är kopplade till varje student. Det går inte att söka antagna studenter ur VFU-systemet då endast registreringar lagras där.

Kursansvariga och lärare på kurserna har talat mycket om detta problem och menar att de behöver informationen tidigare för att kunna informera LLU i så god tid att dessa kan planera in studenternas närvaro och deras arbetsuppgifter i sin terminsplanering.

I det korta programmet LP-90, som läser sina tre terminer efter varandra, har studenterna först en kortare VFU-period på höstterminen. Om den placeringen är rätt

vad gäller ämne och ålder på eleverna redan från början blir det enkelt att starta vårterminen med en ny VFU-period.

Den korta framförhållningen, som måste vara då informationen om studenternas val av kurser kommer sent på terminen, är ett stort problem. Ett förslag på förbättring är att det blir bra kontakt mellan studenternas kurser inom HiG över institutionsgränser och ämnesgränser inom institutionerna själva. Om det i inriktning A, som ges på våren för gymnasie- och senarelärare, kan finnas en fältstudieuppgift inlagd som bland annat innebär att studenterna besöker sina LLU och förbereder inför inriktning B, som ges på hösten. Då kan de lämna kursplaner och signalera om den kommande VFU. LLU får därmed den information de behöver och som de efterfrågar idag, för att kunna planera redan i augusti hur terminen kommer att se ut.

Ett annat förslag är att VFU-handläggaren vid terminsslutet även skickar den information som LSO får som en excelfil till institutionernas kursadministration. Denna lista innehåller information om vad studenterna har antagits på för kurser samt vilken LLU de har och kan levereras vidare till rätt kursansvarig inom institutionen. Då kan kursen få studenternas VFU-placeringar tidigare och kan i god tid kontakta de LLU som är berörda. Det finns risk att placeringen inte stämmer då LSO får information om vad studenterna tänker läsa samtidigt som institutionerna och därmed har inte eventuellt felplacerade studenter kunnat ändras.

Allt detta förutsätter att de lokala samordnarna gör sin del av arbetet och ser till att rätt LLU är kopplad med rätt student även i systemet. Problemen uppstår när ett byte skett utan att det har ändrats i systemet. Då finns ingenting som kan ge signal att det inte stämmer och hela planen faller.

Sammanställning över utåtriktad verksamhet inom lärarutbildningen vid HiG

Nätverk

Lärarutbildningens nätverk ska administrera en rad funktioner. Sammanfattningsvis finns det flera olika intressen som samverkar. Först är det information från högskolan som behöver kommuniceras med skolorna. Skolorna behöver veta vad studenterna har med sig i form av kursinnehåll, kunskaper, uppgifter och förväntningar i övrigt som högskolan har på studentens VFU. Detta är en monolog, en informationskanal. Det är sedan en annan kanal tillbaka från verksamheten till högskolan om hur studenten har klarat av VFU. Det behövs ett bedömningsunderlag där det skriftligt beskrivs hur studentens resultat bör bedömas. Denna kommunikation borde innehålla ett dialogiskt samtal där höskolläraren ordnar möjligheten till fysiska möten på HiG eller ännu hellre i regionen. Nätverken finns också för att med ett långsiktigt perspektiv ordna lärarutbildningen så att den blir förankrad, förstörd och genomförd i gemenskap där de båda utbildningsdelarna, den högskoleförlagda och den verksamhetsförlagda, samverkar.

Nätverkssamarbete kan också handla om andra saker, som att undersöka om skolan har intresse för studiedagar i Högskolan i Gävles regi, föreläsningar på HiG, utvecklande diskussioner om utbildningens utveckling och mer därtill.

Det hittillsvarande AU1 och dess nätverk berättar att de har arbetat med kommunerna som bas. Därför tillfrågades de kommunala samordnarna om hur samarbetet fungerat hos dem. Här finns många svar som alla visar att LSO:arna inser vikten och betydelsen av ett nära samarbete med målsättningen att få så välutbildade nya lärarkollegor som möjligt. Men svaren från de lokala samordnarna visar också att det finns väldigt liten kontakt mellan högskolans sätt att organisera samarbete och hur kommunikationen sköts med verksamheten. De flesta samordnarna svarar på frågan att de inte får information om nätverksträffarna, varken före eller efter. Det gör att de själva inte kan närvara och de kan inte heller informera sina lärare om träffarna och de vet inte heller vilka av deras lärare som har deltagit i möten .

LSO:arna anser att det vore ett utmärkt forum för HiG:s utbildare och kommunens lärarutbildare att träffas och utbyta erfarenheter. Genast kommer frågan om tid och ersättning, samt var möten ska hållas. Måste alla möten vara placerade på högskolan i Gävle? Dessutom finns ofta ett uttalat behov från LLU liksom från LSO att vilja studera den kurslitteraturen som studenterna läser för att hålla sig uppdaterade inom området. De fysiska träffarna ger också den personkännedom om varandra som behövs i bedömning och i digitala diskussioner. Osäkerheten i rollen som lokal lärarutbildare kan överbryggas genom samtal med andra lokala lärarutbildare och med HiG-lärare. De fysiska träffarna är därför viktiga av flera skäl. LSO vill ha besked om när och var nätverksträffar sker. Nätverksansvariga måste därför skicka nätverksinbjudningarna till LSO:arna samt till de LLU som finns utanför regionen. Dessutom vill LSO:arna veta vilka LLU som varit närvarande på mötet.

Tillfrågade studenter svarar att de inte har sett så mycket av samarbetet mellan högskolan och LLU. Vid ytterligare förfrågningar upptäcktes att studenterna kan beskriva länge och målade då det inte fungerar med kontakter mellan studenter och LSO samt mellan HiG-lärare och LLU. När inget kan sägas kan det alltså vara ett tecken på att kontakterna fungerar bra och det är när det inte fungerar som studenterna märker de gnisslande kommunikationerna. – Jag är en student som ska bli lärare. Då får jag ta ansvar för mina studier och träna min professionalisering genom att klara av att ta kritik, sa en student som inte hade haft några problem trots byte av LLU vid tre tillfällen under hela studietiden. Många HiG-lärare anser att studenterna är de som ska vara informationsbärare mellan LLU och HiG-lärare. Om studenten ska kunna vara den som transporterar informationen mellan sina olika utbildare behöver alla kunna vara säkra på att allt är klart och placeringen gjord.

Problem med nätverk i lärarutbildningarna

I varje AU-kurs är det ungefär 250 studenter. Till detta kommer ungefär 225 LLU och 8-10 seminarieledare som ska samverka, samarbeta och gemensamt diskutera studenternas uppgifter, kursens innehåll samt bedömningen av studenterna. Det är inte möjligt att diskutera enskilda studenter och deras resultat på stora möten där alltför många personer närvarar. Därför behövs ett genomarbetat och användbart bedömningsunderlag som kan fungera som skriftlig kommunikation. Om LLU känner

oro för en student ombeds han/hon ta kontakt med respektive seminarieledare för ett besök. Detta sker mycket sällan, ca 2-3 varje år. Orsaken till det kan finnas i LLU:s osäkerhet vid bedömningen, om vem som ska kontaktas i frågan, eventuellt också hur kontakten ska skötas mellan lärarutbildare på HiG och på fältet. Kanalerna för kommunikation är grunda och otydliga på sina håll. Vilket också resulterar i att endast ett fåtal LLU kommer på de informationsträffar om VFU och kurs.

Att hitta samtliga studenters och LLU:s e-postadresser är ett tidsödande arbete. Sammantaget läggs det många arbetstimmar på att ordna kommunikationen mellan alla inblandade personer. Att finna studenters och LLU:s fungerande e-postadresser är en fråga för VFU-handläggaren och den lokala samordnaren att lösa. Att som kursansvarig inte hitta LLU:s e-post betyder att studenten "hänger i luften" mellan informationens givare och dess mottagare. Om Blackboard vore öppen för LLU kunde information hämtas där, men till det behövs inloggning som inte LLU har/får. Om informationen om kurserna istället låg på en öppen plattform, som t.ex. Lärarutbildningens egen hemsida (som är kopplad till PUX) så skulle alla enkelt kunna finna allt om kursen.

Det har uppstått rykten att lokala lärarutbildare inte längre behöver gå utbildningen för lokala lärarutbildare vilket måste dementeras (hänvisning till avtalet). Varje år anordnas utbildning för lokala lärarutbildare som består av en allmändidaktisk del (3,75 hp) på hösten och en ämnesdidaktisk del (3,75hp) som ges på våren. Ämnet väljer LLU:n efter sina egna ämneskombinationer i sin examen eller efter eget kynne. Studenterna placeras inte ut på VFU efter det ämne som LLU har gjort sin LLU-utbildning i. För lokala lärarutbildare på gymnasiet Gävle har det ordnats en LLU-utbildning enbart för dem.

Det förekommer svårigheter i kommunikationerna från flera håll. Om en lokal lärarutbildare behöver finna den nätverksansvarige eller vem som är ansvarig för en viss student får han/hon gå via den kontaktperson som finns för kursen på Lärarutbildningens hemsida för att, så småningom, hitta fram till rätt person. Om den som har ansvar för kontakterna med LLU:na fanns offentligt på t.ex. PUX-sidan och på Lärarutbildningens sida, skulle detta vara en öppen och lättnavigerad kanal in till högskolans lärarutbildningar.

Hur går informationsöverföringen till om ansvaret fördelas på flera personer? Om HiG-lärare behöver finna vem som är LLU till en viss student måste namnet på LLU och dess e-postadresser vara korrekta. Om en student behöver byta placering av en eller annan anledning ska hon/han kunna nå LSO:n och få hjälp med den nya placeringen smidigt. Studenten och HiG-läraren måste kunna vara säkra på att LLU:n läggs in i systemet och att därmed LLU:n får den information hon/han behöver från både LSO och från den kurs som studenten går. Det är här det stora nätet av trådar ibland trasslar till sig och en trådända kan hänga löst utan kontakt med de andra. Om det är studenten som inte vet till vilken skola och vilken LLU han/hon ska blir det svårt då kan snabba beslut byggas på "lösan sand".

LLU ska ta emot studenter, inte bara en student utan från flera olika studenter, som dessutom går många olika kurser på flera olika institutioner under utbildningstiden. LLU ska ta emot och lämna information samt hålla sig ajour om kurser och utbildningsvägar på HiG. Då måste lärarutbildningen vara tillräckligt transparent och möjlig att följa även för en lokal lärarutbildare. Därför måste de gemensamma begreppen om verksamhetsförlagd verksamhet, praktiskt lärararbete och fältstudier

betyda samma sak oavsett institution på HiG. Studentens närvaroskyldighet för att bli godkänd på VFU måste vara i överensstämmelse mellan institutionerna. Slutligen måste bedömningsunderlaget kallas detsamma och dessutom ha åtminstone den gemensamma förstasidan likadan. Den har bedömningslinjer där LLU ska bedöma studenten på just den här VFU och därför ska det stå skrivet på framsidan att bedömningen avser detta avsnitt i utbildningen. Vid all information till de lokala lärarutbildarna ska HiG anstränga sig för att åstadkomma en så gemensam linje som möjligt.

En annan komplikation är att kurskod och anmälningsskod inte är samma sak vilket gör att VFU-systemet är svårnavigerat. Varje gång kursen genomförs blir det en ny kod för just den gruppen i syfte att kunna administrera och att lagra i LADOK. Detta är en komplikation som kommer att kvarstå även framgent. Vid felaktiga uppgifter i VFU-systemet vad gäller studenternas placeringar är det viktigt att lokala samordnaren och/eller VFU-ansvariga vid Lärarutbildningskansliet informeras.

För att göra en del informationen på Blackboard tillgänglig även för andra än de studenter som vanligtvis hanterar Blackboard t.ex. LLU finns en möjlighet att ge "Guest Access" till kursen. Genom att gå in i Blackboard via "Preview" kan den lokala lärarutbildaren ta del av den information som finns under "Course Documents".

Lärarutbildningarnas hemsida skulle kunna innehålla länkar till samtliga kurser och de HiG-lärare som har kursernas VFU-ansvar. På Lärarutbildningarnas sida borde nätverksträffar finnas som rubrik under VFU-information. Det vore en viktig länk där alla LLU kan informera sig om dessa träffar. HiG-lärare kan skicka information om nätverksträffar till Lärarutbildningskansliet som lägger ut information på hemsidan. Där kan även högskolans reception se var och när träffarna är när vilka LLU undrar om tid och plats. På så vis kommer all information att finnas tillgänglig för alla, på ett ställe.

Lärarutbildningskansliet har tidigare och kommer även fortsättningsvis att åka runt i regionen och informera skolledare, förskolechefer och andra intresserade om lärarutbildningen. Det är en viktig väg för information att verkligen nå ut direkt till berörda personer i regionen.

De lokala samordnarna vill att minnesanteckningar från nätverken samt närvarolista skickas till dem. Det har bara skett i enstaka fall anser LSO:arna. Nätverksmötena bör, anser LSO:arna, förläggas ute i regionen. Om restiden blir längre än deltagartiden finns risk för bortfall. Därför borde lokala lärarutbildare i ökad utsträckning delta i de stora utbildningsdagarna som högskolan ordnar. Det behöver också ordnas någon eller några enstaka dagar som uppgradering för LLU:s information om lärarutbildningen och de kurser som förändrats. Dagarna ska ligga ute i de kommuner som har många LLU (se avtalet mellan HiG och kommunerna). Det viktiga är att få till en verklig dialog mellan LLU och Högskolans lärare så att det inte är "vi och dom" i ett utanförskap. Om de fysiska träffarna kan vara svåra att organisera kanske videokonferenser, telebild eller telefonkonferenser kunde vara några andra alternativa mötesmöjligheter.

LSO anser att det är viktigt att högskolans lärare är eniga så att studenterna inte får olika budskap om VFU:n. En sådan fråga är vikten av att fullgöra alla VFU-dagar, där högskolan ger divergerande besked. Att högskolan och dess lärarutbildningskurser dessutom har olikheter i hanterandet av fältstudier och praktiskt lärarbete, gör inte saken enklare.

Mittuniversitetet och Dalarnas högskola har också VFU-platser inom PUX-regionen och därför kommer ibland jämförelser med deras arbete från LSO. Från Miun kommer det att hållas seminarier ute i kommunerna med både studenter och LLU-are utifrån en aktuell kurs där man kan diskutera kursinnehåll, uppgifter till kursen och bedömning. Det går inte alltid att täcka alla kurser, men en kurs är bättre än ingen, säger en LSO.

LSO betonar mötet mellan studenter, LLU och Högskolans lärare som varande det viktigaste samt att respekten och förståelsen för varandra kan öka vid dessa personliga och nära möten. LSO:arna anser att det är viktigt med både ämnesdidaktiska och allmäntdidaktiska möten för att fördjupa kunskapen om lärarutbildningen hos de lokala lärarutbildarna. Trots det kommer det från både LSO, LLU och från studenter en önskan om skolbesök från högskolans lärarutbildare under studenternas VFU. Besök som det var förr och som fortfarande några kurser genomför efterfrågas.

Framgångsfaktorer

En framgångsfaktor för att skapa fungerande nätverk är HiG-lärare som har tidigare erfarenhet av att vara lärare i grundskolan eller i gymnasieskolan och som kanske också har varit handledare eller lokal lärarutbildare. De är personer som har stark känsla för lärarutbildningen och för studenter som blivande kollegor. Detta påverkar relevansen, acceptansen och entusiasmen för uppdraget att samarbeta med de lokala lärarutbildarna.

Ett gott exempel på framgång är där LLU kontakter sina studenter under de perioder studenten inte finns vid partnerförskolan för att uppmärksamma på olika händelser och aktiviteter som kan vara värdefulla för studenten att vara med om, såsom föräldrasammankomster, planeringsdagar och annat. Då kommer studenten att se fler delar av sitt yrke.

En annan framgångsfaktor är att träffarna i ett litet ämne med få LLU ger fler deltagare. De möten som både behandlar enskilda studenter och allmänna bedömningsfrågor får fler deltagare än informationsmöten. Möten ska alltså innehålla mer än information av envägskaraktär för att attrahera de lokala lärarutbildarna.

Senarelärare och gymnasielärare efterfrågar ofta längre framförhållning från HiG vad gäller planering av VFU-uppgifter. Ett sätt att få mer framgång är att studenterna upprätthåller sina kontakter med VFU-skolan och LLU:n även under perioder utan VFU. För att uppnå detta behöver någon lärare på högskolan ta ett överbryggande och kursöverbryggande ansvar så att studenterna kan få information i god tid men också att detta byggs in i kursplaner med nästa kurs i sikte. Se exemplet från Svenska i lärarutbildningen A till dito B med fältstudieuppgift inlagd för att sammanföra kurserna men också student och LLU i god tid. Det vore inte komplicerat att genomföra på fler ställen i lärarutbildningarna.

Fältstudieuppgift kan alltså användas som kontaktuppehållande redskap om den är väl planerad av HiG-läraren. Om senarelärarstudent på sin första inriktningstermin får en uppgift att ta kontakt med sin LLU och göra klart inför den andra inriktningsterminens VFU så kommer alla inblandade att se sin position i utbildningen och veta vad och när nästa tillfälle kommer. Då kan LLU:n ha detta med i sin terminsplanering redan i augusti och studenten kan ha VFU som sitt studiemål.

Tid är en framgångsfaktor, om en lärarutbildare/seminarieledare har tid i sin tjänst att utföra uppgiften skapas möjlighet att utföra den. Att samarbeta med regionens lokala lärarutbildare är en avtalspunkt som HiG ska utföra. Av den anledningen måste alla kurser med VFU ha en person som VFU-ansvarig med tid i tjänst. Ett sådant exempel är att göra en planering specifikt för vad studenten ska få vara med om under VFU:n.

Ett jämförande exempel från en annan akademisk yrkesutbildning

På Akademiska sjukhuset i Uppsala där läkarutbildningen bedrivs tillsammans med Uppsala universitet infördes vårterminen 2006 en ny studieplan för läkarstudenter. Kursen heter "Professionell utveckling" och ingår i det nya läkarprogrammet. Man vill genom det goda exemplet arbeta fram en genuin förståelse för läkaryrket som ett komplext akademiskt yrke. Universitetet betalar för de lokala distriktsläkarnas handledarutbildning under tre internatförlagda dagar samt en uppföljningsdag. Denna utbildning ges varje termin för nya handledare. Dessutom ges varje termin en halv dags påfyllnadsutbildning. Studenterna kommer i grupper om 4-5 stycken under sina första fyra terminer att vara sex halvdagar per termin på distriktsläkarmottagningar hos en för dem utbildad distriktsläkare för att så fort som möjligt få känna på yrket, bli socialiserade med rollen och rocken samt få träna praktiskt det de studerar vetenskapligt under kurserna. Kontakten mellan den universitetsförlagda utbildningsdelen och den distriktsläkarmottagningsförlagda delen av utbildningen sker genom att universitetet skickar e-post till distriktsläkarna ungefär var fjortonde dag med information om vad studenterna just då läser om. Läkarna har sina kontaktkanaler tillbaks om någon student uteblir från praktiken eller uppvisar etiska brister i sitt patientbemötande. De ombeds dessutom föra dagbok om vad innehållet i praktiken har varit samt om studenterna. Studenterna kan dessutom rapportera detsamma om sina handledare till universitetet.

Det första distriktsläkarna fick lära sig på utbildningsdagarna var den samtalsmetod som läkarkandidaterna tränas i och som de förväntas använda sig av under praktiken. De får också lära sig att utvärdera videoinspelade patientsamtal. Studenterna ska på vårdcentralen spela in varandra i patientmöten. Därefter behandlar handledarkursen genom sina återträffar med goda och intressanta föreläsare, konsultationsmetodik, empati, vetenskaplighet, etik, juridik, genus och diskriminering. Till detta studeras vetenskapliga texter samt även skönlitteratur. Det finns en checklista över moment som ska göras och som är studenternas verktyg. Efter fyra terminer ges ett praktiskt prov på det som genomförts på praktiken, inte som utslagning utan för att ge möjlighet till mer träning om så behövs. På det här sättet får distriktsläkarna möjlighet att kompetensutveckla sig, reflektera över yrket samt uppdatera sig genom att studera ny kurslitteratur.

Ansvarig för informationen är Karin Björkegren, ansvarig för kursen "Professionell utveckling" på termin 1 och 2 vid den nya läkarutbildningen vid Uppsala universitet.

Bilaga 1 "En förnyad lärarutbildning"

Lärarytredningen som är underlaget idag:

Regeringens proposition 1999/2000:135

En förnyad lärarutbildning

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 25 maj 2000

Göran Persson Thomas Östros

(Utbildningsdepartementet) Propositionens huvudsakliga innehåll

Regeringen föreslår i denna proposition en förnyelse av lärarutbildningen.

En ny lärarexamen ersätter ett stort antal av de befintliga lärarexamina.

Den nya lärarutbildningens struktur består av tre s.k. utbildningsområden: ett allmänt utbildningsområde med de lärargemensamma momenten, inriktningar som anger lärarexamens profil samt specialiseringar som kan vara en fördjupning eller breddning av tidigare studier. För att säkra en väl sammanhållen utbildning föreslås att det vid varje lärosäte med lärarutbildning inrättas ett särskilt organ för lärarutbildning med uppgift att ansvara för grundutbildning samt forskning och i förekommande fall forskarutbildning i nära anslutning till lärarutbildningen.

"Konsten att undervisa" inrymmer allt det som lärare gör för att skapa så goda betingelser som möjligt för att främja barns och elevers möjligheter att tillägna sig kunskaper. Lärare förväntas ha både teoretiska och praktiska kunskaper och därför behövs en växelverkan i lärarutbildningen mellan dessa inslag. Denna växelverkan kan nås genom att utbildningens teoristudier tar sin utgångspunkt i den beprövade erfarenheten samtidigt som den verksamhetsförlagda utbildningen förankras i teori och forskning. Därför anser regeringen att det är av stor vikt att delar av utbildningen är verksamhetsförlagd. Enbart goda ämneskunskaper är ingen garanti för att en lärare skall kunna skapa goda betingelser för lärande. Studenterna måste i sin utbildning ges utrymme att aktivt reflektera över kunskapssyn, kunskapsinnehåll och kunskapsurval satt i relation till hur barn och elever lär sig.

För att de skall bli så effektiva och givande som möjligt bör de verksamhetsförlagda delarna av utbildningen utvecklas i samarbete mellan lärosätena och skolväsendet. Samarbetet kan exempelvis ske i partnerskolor, något som redan har påbörjats vid några universitet och högskolor. (s.17)

Syftet med det föreslagna särskilda organet är främst att vid berörda lärosäten stärka villkoren för en sammanhållen lärarutbildning inklusive forskning och i förekommande fall forskarutbildning i anslutning till lärarutbildningen. Inrättandet av ett organ för lärarutbildning innebär att detta får en samlade roll för lärosätets forskningsresurser inom området. Regeringen anser vidare att det är viktigt att de lokala och regionala intressenterna i lärarutbildningarna har ett gemensamt forum för att stödja och utveckla utbildningarna. Detta samarbete förefaller enligt rapporter från Statens skolverk och Högskoleverket ha utvecklats väl i regionala centrum för lärarutbildning. Sådan finns vid varje högskola med lärarutbildning. Dessa centrums verksamhet ligger väl inom ramen för högskolans uppgift att samverka med det omgivande samhället och är en viktig kraft i denna uppgift. Det är positivt att formerna för samarbete mellan lärarutbildningens intressenter varierar utifrån lokala och regionala förutsättningar. Samverkan mellan lärosätet och dess partnerskolor är angelägen att utveckla så att såväl

lärare som elever i de berörda skolorna engageras. Regeringen avser att även fortsättningsvis följa utvecklingen av regionala centrum för lärarutbildning och vid behov ge speciella uppdrag till dessa. (s.48)

Regeringen förutsätter ett nära samarbete med företrädare för aktuella pedagogiska profiler. Högskolans uppgift att utgå ifrån vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet är en viktig princip i detta samarbete. (s.67)

Beträffande utökningen av de verksamhetsförlagda delarna i utbildningen menar regeringen att dessa med den nya strukturen får ett nytt innehåll och ser positivt på det samarbete som har utvecklats lokalt. De verksamhetsförlagda delarna av utbildningen torde med den nya strukturen bli intressantare för kommunerna (s.79)

De kommuner som avstyrker anser att nuvarande avtal måste finnas kvar om den verksamhetsförlagda utbildningen skall fungera på ett tillfredsställande sätt. Samarbetet mellan högskolor och kommuner måste lösas genom klara avtalsvillkor och med en finansiering där respektive part skall stå för sina kostnader utan något kvittningssystem. (s. 100)

Bilaga 2 Utdrag ur ”En ny lärarutbildning”

Utdrag ur Kommittédirektiv Dir. 2007:103 En ny lärarutbildning

Beslut vid regeringssammanträde den 20 juni 2007.

Regeringen har gett Statens skolverk i uppdrag (dnr U 2006/5721/S) att i samverkan med Högskoleverket senast den 1 oktober 2007 redovisa hur den verksamhetsförlagda delen av lärarutbildningen förläggs till olika skolformer och hur den bidrar till utveckling av skolans personal och till rekryteringen av personal till skolan. Regeringen har vidare gett Statskontoret i uppdrag att kartlägga och analysera förekomsten av och orsakerna till att personer utan föreskriven lärarutbildning anställs i det offentliga skolväsendet och i fristående skolor. Analysen skall bl.a. ge en bild av varför andelen obehöriga lärare varierar mellan skolformer, huvudmän och ämnen samt med hänsyn till lärarnas kön. Uppdraget skall redovisas i juni 2007.

(...) I utvärderingar och granskningar av lärarutbildningen har en rad kvalitetsbrister påtalats. Problem har identifierats relaterat till utbildningens innehåll men till stor del även till lärarutbildningens struktur. Vissa insatser har gjorts för att åtgärda problemen, men det är också nödvändigt med mer grundläggande förändringar. (s.7)

Verksamhetsförlagd utbildning

Växelverkan mellan teori och praktik är avgörande för att ge lärarutbildningen sin yrkesinriktning. Det vetenskapliga förhållningssättet och den reflekterade yrkesförankringen skall befrukta varandra. Det är viktigt att lärarstudenten tidigt och återkommande under utbildningen möter barn och elever i förskola och skola i autentiska situationer. Den verksamhetsförlagda utbildningen skall ge studenten en god bild av läraryrket och en möjlighet att pröva sina kunskaper och utveckla sina färdigheter. Mot bakgrund av det ökade utrymme som den verksamhetsförlagda delen

av lärarutbildningen numera har, är det viktigt att klargöra styrningen av och villkoren och ansvaret för denna.

Utvecklingen av verksamheten i förskolan, fritidshemmet och skolan ställer krav på högskolan att utbilda och förbereda de blivande lärarna för förändringsarbete och medverkan i skolutveckling. En plattform för detta är det samarbete mellan verksamheterna och högskolan som finns i den verksamhetsförlagda delen av lärarutbildningen. (s.13)

(...) hur den verksamhetsförlagda utbildningen kan ges en tydligare styrning och struktur för att ge studenterna den nödvändiga yrkesförankringen, hur samspelet mellan ämnesstudier och den verksamhetsförlagda utbildningen kan utvecklas, hur kommunernas och lärosätenas gemensamma ansvar för den verksamhetsförlagda utbildningen kan förtydligas samt hur systemet för ersättning för den verksamhetsförlagda utbildningen skall utformas,

(...) hur högskolans lärarutbildning och förskola eller skola skall kunna arbeta tillsammans för att utveckla verksamheten och skolan,

Bilaga 3 PM angående VFU

Högskolan i Gävle har i sin PM angående Den verksamhetsförlagda delen i lärarutbildningen vid Högskolan i Gävle

Fastställd av Lärarutbildningsnämnden 2001-09-27

Reviderad 2002-09-12, 2003-11-07, 2004-05-13

Uppdaterad 2007-09-11

Högskolans lärarutbildare/kursansvarig

- för en dialog med student och lokal lärarutbildare inför genomförandet av den verksamhetsförlagda utbildningen.
- upprätthåller kontakt med partnerskolan/samverkansskolan
- förlägger, när så är möjligt, utbildningsinslag i kurserna till partnerskolan, där även skolans pedagogiska personal kan delta
- informerar lokal lärarutbildare om kursens innehåll och syfte
- utformar underlag för examination till lokal lärarutbildare samt inhämtar detta inför examination av studenten
- utvärderar kursen tillsammans med studenten och den lokala lärarutbildaren
- informerar om och bjuder in lokal lärarutbildare till seminarier och föreläsningar
- uppmuntrar studenten att göra sitt examensarbete inom partnerskolan/samverkansskolan
- skapar och underhåller nätverk med lokala lärarutbildare

”Det är bra att vi då och då ställer oss frågan om vilken universitetets roll är och bör vara, sade Sigbritt Franke. Själv har hon en ganska klar definition på universitetets uppgift.

Ett universitet ska skapa, granska, reproducera, distribuera och lagra kunskap.” citat från Sigbritt Franke LUM - Lunds universitet Meddelar - Nr 6 2000

Bilaga 4 Avtal för campusutbildningarna

Dnr 15-940/07

Avtal för samverkan mellan lärarutbildningen vid Högskolan i Gävle och kommunen avseende lärarutbildningsprogrammet om 210-270/300 högskolepoäng.

§ 1. Syftet med samverkan mellan Högskolan i Gävle och kommunen är att gemensamt skapa goda förutsättningar för att utbilda lärare med den kompetens som examensordningen föreskriver. Samverkan syftar vidare till att genom lärarutbildningen främja forsknings- och utvecklingsarbeten såväl inom skolan som på högskolan samt bidra till båda parter kompetensutveckling inom området skola.

Kommunens ansvar

§ 2. Under studentens verksamhetsförlagda utbildning har kommunen ett gemensamt *utbildningsansvar* tillsammans med högskolan. Utbildningen preciseras i kursplaner. Den verksamhetsförlagda utbildningen i kommunen består av lärararbete inom såväl allmänt utbildningsområde som inom respektive inriktning.

§ 3. Lärarstudent knyts till en partnerskola under utbildningens första termin. Med partnerskola avses en förskola, skola eller ett skolområde. Partnerskolan har ett *fadderansvar* under studentens hela utbildning. Detta ansvar syftar till att underlätta för studenten att upprätthålla en regelbunden kontakt med partnerskolan.

§ 4. Kommunens del i ansvaret för den verksamhetsförlagda utbildningen beskrivs, vad avser innehåll och genomförande, i en kommunal handlingsplan.

§ 5. Lokal lärarutbildare *med relevant kompetens* utses av partnerskolans rektor eller motsvarande. *Rektor eller motsvarande* svarar för att lokal lärarutbildare i enlighet med den lokala handlingsplanen för den verksamhetsförlagda utbildningen, *genomgått/-r kurs för lokala lärarutbildare*, deltar i nätverk, seminarier och andra kompetenserbjudanden tillsammans med högskolans lärarutbildare.

§ 6. Lokal lärarutbildare inom partnerskolan skall, med stöd av respektive kursplaner, studentens studieplanering och den lokala handlingsplanen för den verksamhetsförlagda utbildningen, utbilda, handleda och lämna underlag för examination av lärarstudenten i nära samverkan med högskolans lärarutbildare.

Om tveksamhet råder hos lokal lärarutbildare angående lärarstudentens lämplighet för yrket, meddelas detta till kursansvarig lärare på högskolan.

Om oenighet råder mellan lokal lärarutbildare och kursansvarig lärare vid bedömning av lärarstudent under den verksamhetsförlagda utbildningen tillsätts en medbedömare från högskolan.

§ 7. Kommunen skall ansvara för utbildning av lärarstudenten om skolans ledning och organisation i samband med att motsvarande kurs genomförs på högskolan.

§ 8. Kommunen ansvarar för att förteckning över lokala lärarutbildare hålls aktuell.

§ 9. Kommunen ansvarar för att utse lokal samordnare för den verksamhetsförlagda utbildningen.

§ 10. Kommunens utvärdering av sin del av lärarutbildningen skall vara tillgänglig för båda parter.

Högskolans ansvar

§ 11. Högskolan har examinationsansvar efter samråd med lokal lärarutbildare. Högskolan ansvarar för att rutiner finns då lokal lärarutbildare signalerar bristande förmåga hos student att uppfylla kursens syfte och mål under den verksamhetsförlagda utbildningen.

§ 12. Högskolan skall tillhandahålla bedömningsunderlag med gemensam inledande del för samtliga kurser där verksamhetsförlagd utbildning ingår.

§ 13. Högskolans lärarutbildare har ett särskilt ansvar för att samverka med de lokala lärarutbildarna upprätthålls. Formerna och innehållet för samverkan skall ske i nära samråd med kommunen.

§ 14. Högskolan i Gävle informerar kommunen om och inbjuder till seminarier och föreläsningar.

§ 15. Högskolan skall varje läsår erbjuda kommunen avgiftsfri utbildning för lokala lärarutbildare. Därutöver skall högskolan vartannat läsår erbjuda avgiftsfri fördjupning och uppdatering för redan verksamma lokala lärarutbildare.

§ 16. Högskolan beaktar kommunens förslag till forsknings- och utvecklingsarbeten i sitt underlag för beslut om tematiska forskningsområden.

§ 17. Studenten skall uppmuntras att göra sitt examensarbete inom tematiska forskargruppers ram.

§ 18. Högskolans utvärdering av lärarutbildningen skall vara tillgänglig för båda parter.

§ 19. Högskolan ansvarar för att utse samordnare för samverkan med kommunen inom den verksamhetsförlagda utbildningen.

Ersättning

§ 20. Ersättning enligt avtal mellan kommunen och Högskolan i Gävle utgår med 1750 kr per heltidsstudent och aktiv termin. Beloppet 1750 kr gäller f o m budgetåret 2008. Avräkningsdatum för hösten är den 1 november och för våren den 1 april. Full terminsersättning per heltidsstudent utgår det antal terminer som krävs för respektive examen (7, 9 alt 10 terminer)

Kommunen fakturerar Högskolan att betala ersättningen under pågående termin efter avräkningsdatum. Högskolan tillhandahåller fakturaunderlag för ersättningen.

§ 21. Ersättningsbeloppen till kommunerna, som avses i §20, räknas årligen, f o m 2009, upp med samma procentsats som det statliga prisbasbeloppet.

§ 22. Avtalet om samverkan gäller studenter antagna från och med höstterminen 2007 och löper årsvis fram till den 1jan 2008, med fyra månaders uppsägningstid. Om avtalet inte sägs upp av någon av parterna förlängs avtalet med ett år i taget. Om uppsägning sker och inte annat överenskommit har kommunerna ansvar för att redan inskrivna studenter kan fullgöra sin utbildning i enlighet med villkoren i detta avtal.

Force majeure

§ 23. Ingenta parten har ersättningsskyldighet mot den andra om part hindras att utföra sina åtaganden på grund av förhållanden som den inte kunnat förutse och vars menliga inverkan den inte rimligen kunnat undanröja.

Tvist

§ 24. Tvister på grund av detta avtal skall i första hand lösas genom förhandling mellan parterna och i andra hand genom allmän domstol.

Detta avtal, dnr 15-940/07, har upprättats i två original varav parterna tagit var sitt.

Gävle

Söderhamn

Leif Svensson
Rektor
Högskolan i Gävle

Margareta Högberg
Förvaltningschef
Barn- och
utbildningsförvaltningen
i Söderhamn

Bilaga 5 Avtal för distansutbildningar utanför PUX-regionen

Avtal

Dnr xxxxxx

Avtal för samverkan mellan lärarutbildningen vid Högskolan i Gävle och X-skolan i Y

Syfte

§ 1. Syftet med samverkan mellan Högskolans i Gävle lärarutbildning och X-skolan är att skapa goda förutsättningar för att utbilda en kvalificerad lärare för skolväsendet.

Skolans ansvar

§ 2. Lärarstudenten ZZ knyts till skolan under sin utbildnings första termin. Skolan har ett *fadderansvar* under studentens hela utbildning. Fadderansvaret syftar till att underlätta för studenten att upprätthålla en regelbunden kontakt med skolan. Fadderansvarets konkreta innehåll utformas lokalt inom skolan.

§ 3. Under studentens verksamhetsförlagda studier har skolan ett *utbildningsansvar*. Utbildningen preciseras i kursplaner. Ansvar för den verksamhetsförlagda utbildningen handhas av en särskild utsedd lokal lärarutbildare i samverkan med Högskolans lärarutbildare. Den verksamhetsförlagda delen består dels av övning i praktiskt lärararbete, dels av fältstudier. Den lokala lärarutbildarens undervisningsansvar gäller övning i praktiskt lärararbete under tolv av tjugo veckors verksamhetsförlagda utbildning. Ansvar för fältstudier utgörs huvudsak-

ligen av råd och stöd under de resterande åtta veckorna.¹

§ 4. Lokal lärarutbildare utses av rektor eller motsvarande efter samråd med Högskolan. Till lokal lärarutbildare utses endast lärare med relevant lärarutbildning. I första hand utses lärare, som genomgått Högskolans i Gävle eller annan högskolas grundläggande utbildning för uppgiften som lokal lärarutbildare.

§ 5. Lokal lärarutbildare inom skolan skall i nära samverkan med Högskolans lärarutbildare undervisa², handleda och medverka vid examinationen av lärarstudenten.

§ 6. Skolans ledning skall bidra i undervisningen av lärarstudenten om skolans ledning och organisation.

§ 7. Skolan svarar för att ett avtal upprättas som reglerar villkoren för att utföra uppdraget som lokal lärarutbildare. Avtalet skall vara väl känt.

Högskolans ansvar

§ 8. Högskolan har ett särskilt organ för rådgivning i frågor om kompetensutveckling samt skolutveckling: *Pedagogiskt utvecklingscentrum i Gävleborgs län, PUX*.

§ 9. Högskolan har examinationsansvar efter samråd med lokal lärarutbildare.

§ 10. Högskolans lärarutbildare har ett särskilt ansvar för att samverkan med den lokala lärarutbildaren upprätthålls. Högskolan skall vidare ansvara för att den lokala lärarutbildaren får en relevant utbildning för uppdraget. Utbildningen skall erbjudas varje läsår.

§ 11. Högskolan ålägger studenten att ta ansvar för och vårda relationen till "sin skola" under utbildningen.

§ 12. Högskolan skall sträva efter att den högskoleförlagda utbildningen anpassas så att lärarstudenten kan upprätthålla en regelbunden kontakt med "sin skola" under hela utbildningstiden.

§ 13. Studenten skall uppmuntras att göra sitt examensarbete med utgångspunkt i förhållanden vid samverkande skola.

§ 14. Högskolan ansvarar för att utvärdering av verksamheten utförs.

Ersättning

§ 15. Ersättning enligt avtal mellan X-skolan och Högskolan i Gävle utgår med 545 kronor per student och femdagarsvecka.

Ersättningen avser skolans utbildningsansvar i samband med delen *övning i praktiskt lärararbete* under de verksamhetsförlagda studierna.

Skolan fakturerar Högskolan att betala ersättningen terminsvis i efterskott. Högskolan tillhandahåller skolan fakturaunderlag för ersättningen.

---

¹ Innehåll och omfattning av fältstudier resp övning i praktiskt lärararbete framgår av bilaga till detta avtal

² Undervisa under den verksamhetsförlagda delen av utbildningen

Avtalets giltighet

§ 16. Avtalet om samverkan gäller studenten ZZ antagen i Lärarprogrammet Y poäng från och med höstterminen NNNN och löper läsårsvi från 1 juli, med fyra månaders uppsägningstid. Om avtalet inte sägs upp av någon av parterna förlängs avtalet med ett år i taget.

Om uppsägning sker och inte annat överenskommit har skolan ansvar för att den inskrivna studenten kan fullgöra sin utbildning i enlighet med villkoren i detta avtal. Detta avtal har upprättats i två original varav parterna tagit var sitt.

Gävle den 200...

Y den 200...

.....
_____
Chef för lärarutbildningen vid
Högskolan i Gävle

.....
_____
Rektor vid

Referenser

Egidius, H (1999) *PBL och casemetodik Hur man gör och varför* Studentlitteratur:
Lund

Regeringens proposition ”*En förnyad lärarutbildning*” 99/00:135 Liber: Stockholm

Intervjuer med fyra lärarutbildare på HS- institutionen

Intervjuer med fem lärarutbildare på N- institutionen

Intervjuer med fyra lärarutbildare på P-institutionen

Intervjuer med fem studenter

Intervjuer med fem LLU

Intervjuer med tre LSO

Intervju med VFU-handläggare

Intervju med kursansvarig vid nya läkarutbildningen i Uppsala